

REVUE
CÍRKEVNÍHO PRÁVA
CHURCH LAW REVIEW

48

1/11

Ročník XVII.

*Toto číslo Revue církevního práva vyšlo za finanční podpory
Konference katolických biskupů Spojených států amerických
a Ministerstva kultury ČR.*

*This issue of Church Law Review was sponsored
by the United States Conference of Catholic Bishops
and the Ministry of Culture of the Czech Republic.*

Finanční podporu Společnosti pro církevní právo
na její ediční činnost směřujte laskavě na běžný účet
u České spořitelny, a. s., 111 21 Praha 1, Na Perštýně 1,

číslo:

1939518309/0800

OBSAH

M. Kolářová: Vedení záznamů o křtu podle předpisů kanonického a sekulárního práva	7
V. Kunčar: Emoční nezralost jako příčina nezpůsobilosti pro uzavření manželství	19
M. Černý: Vybrané aspekty právního systému Maltéžského řádu	27
M. Menke: Josef Ryška, kněz a kanonista	37
DOKUMENTY	
Změněné kánony kodexů kanonického práva	49
ANOTACE A RECENZE	
Stanislav Příbyl: Tschechisches Staatskirchenrecht nach 1989 (Jiří Rajmund Tretera)	53
Jakub Kříž: Zákon o církvích a náboženských společnostech. Komentář (Stanislav Příbyl)	58
DNES VÁM PŘEDSTAVUJEME	
Polská společnost pro konfesní právo	63
KRONIKA	
Ze Společnosti pro církevní právo	64
Krátké zprávy	70
NAŠE AKVIZICE	75

CONTENTS

M. Kolářová: Recording Baptisms According to the Legislation of Canon and Secular Law	7
V. Kunčar: Mental Immaturity as a Ground for Incapacity to Enter Into Marriage	19
M. Černý: Selected Aspects of the Legal System of the Order of Malta	27
M. Menke: Josef Ryška, a Priest and Canon Law Expert	37
DOCUMENTS	
Amended Canons of Codes of Canon Law	49
ABSTRACTS AND RECENSIONS	
Stanislav Příbyl: Tschechisches Staatskirchenrecht nach 1989 (Jiří Rajmund Tretera)	53
Jakub Kříž: Law on Churches and Religious Societies. Commentary (Stanislav Příbyl)	58
PRESENTED TO YOU TODAY	
Polish Society for State Law on Churches	63
CHRONICLE	
From the Church Law Society	64
Brief News	70
OUR ACQUISITIONS	75

INHALT

M. Kolářová: Taufbücher gemäß den kanonischen Vorschriften und den säkularen Vorschriften	7
V. Kunčar: Emotionelle Unreife als Ursache der Unfähigkeit, eine Ehe zu schließen	19
M. Černý: Ausgewählte Aspekte der rechtlichen Struktur des Malteserordens	27
M. Menke: Josef Ryška, Priester und Kanonist	37
DOKUMENTE	
Die geänderten Kanone des Codex des Kanonischen Rechtes	49
ABSTRAKTA UND REZENSIONEN	
Stanislav Příbyl: Tschechisches Staatskirchenrecht nach 1989 (Jiří Rajmund Tretera)	53
Jakub Kříž: Gesetz über die Kirchen und Religionsgesellschaften (Stanislav Příbyl)	58
HEUTE STELLEN WIR IHNEN VOR	
Polnische Gesellschaft für Staatskirchenrechts	63
CHRONIK	
Aus der Gesellschaft für Kirchenrecht	64
Kurze Nachrichten	70
UNSERE AKQUISITIONEN	75

INDICE

M. Kolářová: La gestione dei registri di battesimo secondo le norme di diritto canonico e secolare	7
V. Kunčar: L'immaturità emozionale come causa dell'incapacità a contrarre matrimonio	19
M. Černý: Aspetti scelti del sistema di diritto dell'Ordine di Malta	27
M. Menke: Josef Ryška, prete e canonista	37
DOCUMENTI	
Canoni del CIC aggiornati	49
ANNOTAZIONI E RECENSIONI	
Stanislav Příbyl: Tschechisches Staatskirchenrecht nach 1989 (Jiří Rajmund Tretera)	53
Jakub Kříž: La legge sulle Chiese ed Enti Religiosi. Commentario (Stanislav Příbyl)	58
OGGI VI PRESENTIAMO	
La società polacca per il diritto ecclesiastico dello Stato	63
CRONACA	
Dalla Società per il diritto delle Chiese	64
Notizie brevi	70
LE NOSTRE ACQUISIZIONI	75

Vedení záznamů o křtu podle předpisů kanonického a sekulárního práva

Marie Kolářová

Dříve v tomto časopise publikovaná studie Diany-Tereze Kudrjavcevy zabývající se kanonickými účinky křtu¹ se zaměřila na teologické pozadí křtu, nutnost a užitečnost křtu, a na vztah křtu a spásy, přičemž autorka srovnávala úpravu západního a východního kodexu. V tom příspěvku se zaměřím na jiný aspekt křtu, a to jeho právní význam včetně vedení příslušných záznamů o křtu a s tím související dopady do oblasti civilního práva. Při vedení záznamů o křtu je totiž nutné respektovat i požadavky civilního práva na vedení takovýchto záznamů, přičemž ale současně nemohou být tyto záznamy vedeny způsobem, který by neodpovídal církevní nauce. Z tohoto pohledu je významný účinek křtu jako trvalého znamení připojení ke Kristu ve vztahu k civilněprávním požadavkům na vyznačení negativního záznamu ohledně členství církvi.

Křest a jeho záznam v knize pokřtěných

Křtu a jeho účinků se týká celá řada norem CIC/1983, mezi nimi existují tři základní, které upravují následující aspekty křtu:

- právní postavení jednotlivce v církvi – kán. 96: „Křtem se člověk stává členem Kristovy církve a stává se v ní osobou s povinnostmi a právy, která přísluší křesťanům podle jejich postavení, pokud jsou v církevním společenství a pokud tomu nebrání zákonný trest.“
- účast na společenství církve – kán 204 § 1: „Křesťané jsou lidé, kteří byli křtem vtěleni do Krista, stali se božím lidem, a z toho důvodu jsou účastni, každý svým způsobem, Kristova úřadu kněžského, prorockého a královského; podle svého vlastního postavení jsou povoláni k poslání, které svěřil Bůh církvi, aby

¹ KUDRJAVCEVA, Diana-Tereze, *Kanonické účinky křtu, Srovnávací analýza kánonu 849 CIC/1983 a kánonu 675 CCEO*, in: *Revue církevního práva* 29 (3/2004), s. 181–201.

je plnila ve světě.“ § 2: „Tato církev, v tomto světě ustavená a uspořádaná jako společnost, je uskutečněna katolickou církví, řízenou nástupcem Petrovým a biskupy ve společenství s ním.“

- přijetí iniciační svátosti – kán. 849: „Křest, brána k svátostem, je ke spáse tak nutný, že musí být přijat buď skutečně, nebo touhou; jím jsou lidé zbaveni hříchu, znovuzrozeni v děti boží a trvalým znamením připojeni ke Kristu a včlenění do církve; platně se uděluje pouze omytím pravou vodou spolu s náležitou slovní formou.“

Ustanovení kán. 204 § 1 se vztahuje k pojmu Kristova církev,² vztah mezi tímto pojmem a pojmem katolická církev dále definuje § 2. S tímto vymezením souvisí rovněž definice pojmu plné členství v církvi, které znamená splnění podmínek vymezených v kán. 96, tj. kromě přijetí křtu též plné společenství s církví a neexistence církevního trestu. Podmínky plného členství v církvi dále specifikuje kán. 205 jako spojení poutem vyznání víry, svátosti a církevního řízení. Konstitutivní členství znamená v právním smyslu, že křesťan je fyzickou osobou v církvi, která má přiznána práva a uloženy povinnosti, je subjektem práv a povinností,³ a to kromě práva božského též práva církevního pozitivního. Tímto se liší také od osob, které nejsou v plném společenství církve a na které se proto vztahují normy práva přirozeného.⁴

Jako podmínka spásy je konstitutivní členství limitováno jednak tím, že se nedějí o výlučnou podmínku spásy,⁵ na druhé straně rovněž tím, že ne každý křest

² Znění kán. 204 § 1 srov. s: DRUHÝ Vatikánský koncil, *Věřoučná konstituce o církvi Lumen gentium*, (ze dne 21. listopadu 1964), in: *Dokumenty II. vatikánského koncilu*, Praha: Zvon 1995, (LG) 11: „Křtem jsou věřící včlenění do církve a křestním nezrušitelným znamením jsou pověřeni konat bohopoctu křesťanského náboženství.“ K účinku křtu znamenajícímu vtělení ke Kristu srov. též: DRUHÝ Vatikánský koncil, *Dekret o ekumenismu Unitatis redintegratio* (ze dne 21. listopadu 1964), tamtéž, 22: „Kdykoli je svátost křtu udělována řádně podle ustanovení Pána a přijímána s náležitou přípravou duše, člověk je jí skutečně přivtělován ke Kristu ukřižovanému a oslavenému a je znovuzrozen k účasti na Božím životě.“

³ Ohledně povinností s omezením vyplývajícím z kán. 11, tj. vázání povinnostmi jsou ti, kteří mají dostatečně užívání rozumu a kteří – pokud právo výslovně nestanoví jinak – dovršili sedmý rok svého věku.

⁴ Srov. GHIRLANDA, Gianfranco, *Il diritto nella chiesa mistero di comunione*, Pontificia Università Gregoriana, Roma, 2000, s. 90–91.

⁵ LG, 16: „Věčné spásy mohou totiž dosáhnout všichni, kdo bez vlastní viny neznají Kristovo evangelium a jeho církev, avšak s upřímným srdcem hledají Boha a snaží se pod vlivem milosti skutečně plnit jeho vůli, jak jí poznávají z hlasu svědomí.“ Toto učení má v kán. 849 podobu ustanovení o křtu touhou, které ale nemá právní konsekvence.

je tím samým udělen užitečně.⁶ Tyto limity však nijak neruší nutnost pečlivého vedení záznamu o křtu včetně všech rozhodných skutečností, které jsou nezbytné pro právní postavení křesťana v církvi. Z tohoto důvodu proto stanoví kán. 535 povinnost vést knihu pokřtěných, do které se zapisuje také biřmování a skutečnosti týkající se kanonického osobního stavu křesťanů, jako jsou manželství (kromě tajných), osvojení, přijetí svátosti svěcení, doživotní sliby v řeholní společnosti a změna obřadu.

Do knihy pokřtěných se rovněž zaznamenává *actus formalis defectionis ab Ecclesia catholica* za podmínek vymezených ve stanovisku Papežské rady pro výklad legislativních textů, tj. úkon apostaze, hereze nebo schizmatu, který je projeven navenek a náležitým způsobem veřejně manifestován.⁷ Platný křest jako trvalé znamení připojení ke Kristu nemůže být žádným způsobem smazán, proto také nemůže církev vyznačit úkon, který by znamenal konstitutivní zánik členství v církvi. V této souvislosti se proto čas od času diskutuje o nejpřiléhavějším pojmu pro jednání přeložené v oficiální překladu CIC/1983 jako formální odpad od církve. Pojem odpad a odpadlík je vnímán pejorativně, a hledá se proto vhodnější neutrální pojem. Ve své podstatě se jedná o časově ohraničené přerušení nebo přetržení spojení s církvi (byť délka tohoto přerušení může být v jednotlivých případech značně rozdílná). Nezbytnost respektovat učení církve pak pochopitelně klade i určité nároky pro vztah k sekulárnímu právu, a to jednak z hlediska dodržování sekulárních předpisů o vedení matrik a jednak z hlediska požadavků kanonického práva na obsah těchto zápisů včetně vyznačení formálního odpadu od církve. S ohledem na trvalé účinky křtu se nemůže v žádném případě jednat o vyznačení zrušení nebo zániku členství v církvi.

Ochrana osobních údajů a vedení matrik

Při vedení záznamů o křtu a dalších skutečnostech významných pro život pokřtěného v církvi musí být respektovány též předpisy civilního práva. Nakládání s těmito údaji podléhá právnímu režimu ochrany osobních údajů. Na prvním místě se na vedení záznamů v církevních matrikách vztahují ustanovení zákona č. 101/2000 Sb., o ochraně osobních údajů a o změně některých zákonů. Podle § 4

⁶ K rozdílu mezi platným a užitečným členstvím srov. KUDRJAVCEVA, op. cit. 190–192.

⁷ Papežská rada pro výklad legislativních textů, Dopis kardinála Juliána Herranze o odpadu od víry (apostaze), ze dne 13. března 2006, Acta ČBK, číslo 1, Praha 1996, s. 75–77.

tohoto zákona je osobní údaj vypovídající o náboženství citlivým údajem. Takovýto údaj je podle § 9, písm. e) možný zpracovávat bez souhlasu subjektu údajů, pokud jde o zpracování, které sleduje politické, filosofické, náboženské nebo odborové cíle, prováděné v rámci oprávněné činnosti občanského sdružení, nadace nebo jiné právnické osoby nevýdělečné povahy, a které se týká pouze členů sdružení nebo osob, se kterými je sdružení v opakujícím se kontaktu souvisejícím s oprávněnou činností sdružení, a osobní údaje nejsou zpřístupňovány bez souhlasu subjektu údajů. Současně § 18 stanoví, že, že na toto zpracování se nevztahuje oznamovací povinnost obecně uložená v § 16 subjektům zpracujícím osobní údaje.⁸ Tato současná úprava je přísnější oproti volnějším a širšímu pojetí právní úpravy platné do 25. 7. 2004, umožňující podle odst. 2 písm. f) zpracovávat údaje bez souhlasu subjektů, pokud je to nezbytné pro výkon oprávněné činnosti politických stran, politických hnutí, občanských sdružení, odborových organizací, církví nebo náboženských společností.

Z uvedeného vyplývá, že církve a jednotlivé právnické osoby v církvi mohou zpracovávat evidenci osob, které jsou podle jejich vnitřních předpisů považovány za členy dané církve, aniž by k vedení takovéto databáze potřebovaly souhlas dotčených osob. Záznamy musí být vedeny uvnitř církve a nesmějí být zpřístupněny jiným subjektům vně církve. Zákon neukládá povinnost oznámit Úřadu pro ochranu osobních údajů zpracování.⁹ V katolické církvi se tedy jedná o vedení záznamů v knihách vyjmenovaných v kán. 535. K pořizování těchto záznamů tedy není zapotřebí souhlasu příslušných subjektů.

S pořizováním záznamů úzce souvisí i vymezení nezbytného množství údajů, které budou zaznamenány, což se týká především nezbytnosti identifikovat osobu určitým a pokud možno nezaměnitelným způsobem. Kromě jména, příjmení a rodného jména, se bude jednat i o datum a místo narození. Rozsah musí být zachován v takové míře, která je odůvodněna právě potřebou pokud možno nezaměnitelné identifikace osoby. Použití rodných čísel k identifikaci osoby přináší podle mého

⁸ § 18 odst. 1) Oznamovací povinnost podle § 16 se nevztahuje na zpracování osobních údajů, ...c) jde-li o zpracování, které sleduje politické, filosofické, náboženské nebo odborové cíle, prováděné v rámci oprávněné činnosti sdružení, a které se týká pouze členů sdružení, nebo osob, se kterými je sdružení v opakujícím se kontaktu souvisejícím s oprávněnou činností sdružení, a osobní údaje nejsou zpřístupňovány bez souhlasu subjektu údajů.

⁹ Srov. stanovisko Úřadu pro ochranu osobních údajů: Citlivé údaje v nekomerční sféře, <http://www.uouu.cz/uouu.aspx?menu=0&submenu=10&loc=470>.

názoru víc rizik než praktických přínosů. Nakládání s rodnými čísly totiž podléhá omezením stanoveným v zákoně č. 133/2000 Sb., o evidenci obyvatel a rodných číslech a o změně některých zákonů. Podle § 13c odst. 1 tohoto zákona lze využívat rodná čísla jen, jde-li o činnost ministerstev, jiných správních úřadů, orgánů pověřených výkonem státní správy, soudů, vyplývající z jejich zákonem stanovené působnosti, nebo notářů pro potřebu vedení Centrální evidence závětí, nebo pokud tak stanoví-li tak zvláštní zákon, anebo se souhlasem nositele rodného čísla nebo jeho zákonného zástupce. Použití rodných čísel jako identifikátorů osoby v matričním záznamu tudíž vyžaduje souhlas jeho nositele. Každý zápis v matrice, u kterého je uvedeno rodné číslo, musí být proto doložen souhlasem dané osoby. Tento souhlas může být kdykoliv odvolán, což znamená, že musí být rodné číslo odstraněno ze záznamu (např. jeho začerněním). Je tedy zřejmé, že tato praxe přináší významné nároky na řádné vedení administrativy.

Povinnosti a práva vyplývající z vedení záznamu o křtu

Při vedení záznamů o křtu může dojít ke střetu mezi právem církve na vedení těchto záznamů a požadavkem žadatele, který se domáhá odstranění tohoto záznamu. Odloučení žadatele od církve je možné vyznačit pouze takovým způsobem, který není v rozporu s naukou církve. Tento zcela oprávněný nárok církve se může dostat do rozporu s požadavkem konkrétního žadatele, který uplatňuje své představy na provedení takového záznamu. Příslušný církevní orgán může ve své evidenci provést takový záznam a vydat tomu odpovídající potvrzení, jehož obsah nebude v rozporu s učením církve s tím, že bude současně mít dostačující účinky pro civilní sféru.

Práva a povinnosti svědčí oběma stranám a jejich kolize musí být řešena tak, aby zásah do práv a oprávněných zájmů církve i žadatele byl minimalizován.¹⁰ Žadatel nesmí zapomenout, že také církev má práva ohledně vedení záznamů o příslušnosti k církvi a vyznačování změn, stejně jako mají obě strany tomu od-

¹⁰ Ke kolizi vzájemných práv a povinností srov. náleží Ústavního soudu Pl. ÚS 4/94 ze dne 12. 10. 1994, vydán ve Sbírce zákonů pod č. 214/1994 Sb.: „V případě závěru o opodstatněnosti priority jednoho před druhým ze dvou v kolizi stojících základních práv je nutnou podmínkou konečného rozhodnutí rovněž využití všech možností minimalizace zásahu do jednoho z nich. Tento závěr lze odvodit i z ustanovení čl. 4 odst. 4 Listiny základních práv a svobod, a sice v tom smyslu, že základních práv a svobod musí být šetřeno nejenom při používání ustanovení o mezích základních práv a svobod, nýbrž analogicky rovněž v případech jejich omezení v důsledku jejich vzájemné kolize.“

povídající povinnosti. Platí zde základní postulát, že práva a svobody jednotlivce jsou omezeny stejnými právy a svobodami všech ostatních a též obecným blahem společnosti. Tento postulát platí stejně pro civilní i kanonické právo.¹¹ Žadatel má dle Listiny základních práv a svobod právo změnit náboženské vyznání nebo zůstat bez vyznání,¹² tomu odpovídá i jeho právo požadovat, aby církev ve své evidenci vyznačila příslušný údaj o změně náboženského vyznání nebo stav bez vyznání. Rovněž tak má právo požadovat potvrzení nebo osvědčení o provedení takového záznamu. Pokud se týká obsahu vydaného potvrzení, nemá žadatel právo vyžadovat potvrzení, jehož obsah by byl v rozporu s učením církve. Církev spravují své vnitřní záležitosti nezávisle na státních orgánech.¹³ Ve vztahu vůči státu respektují povinnosti stanovené civilními předpisy. Mezi správou vnitřních záležitostí církve a respektem vůči sekulárním předpisům může vznikat v jednotlivostech určité napětí, které je třeba řešit tak, aby dodržování zákonem stanovených povinností neznamenal zásah do věroučného obsahu. Obecné podmínky pro působení církvi jsou obsaženy v § 5 zákona č. 3/2002 Sb., o církvích a náboženských společnostech. Skutečnost, že se jedná o registrovanou církev ve smyslu § 6 tohoto zákona, znamená mimo jiné, že její působení a učení nijak nenarušuje výkon práv jiných osob, a ani je žádným způsobem neomezuje. Současně ani nikdo jiný nemůže nárokovat, aby církev vůči němu plnila jiné povinnosti, než které vyplývají z ustanovení příslušných zákonů.

Z uvedeného proto vyplývá, že požadavek na trvalé odstranění záznamu o příslušnosti ke katolické církvi nebo zničení takového záznamu je požadavkem přesahujícím právo jednotlivce na náboženskou svobodu. Stejně jako není možné uložit

¹¹ Kán. 223 kromě těchto omezení navíc ještě zdůrazňuje i omezení povinnostmi vůči druhým.

¹² Čl. 15 odst. 1 Listiny základních práv a svobod, publikované pod č. 2/1993 Sb. (dále jen: LZPS): „Svoboda myšlení, svědomí a náboženského vyznání je zaručena. Každý má právo změnit své náboženství nebo víru anebo být bez náboženského vyznání.“ Obdobné uznání náboženské svobody nacházíme i v církevních dokumentech, srov. DRUHÝ Vatikánský koncil, *Deklarace o náboženské svobodě Dignitatis humanae* (ze dne 7. prosince 1965), in: *Dokumenty II. vatikánského koncilu*, Praha: Zvon 1995, 6: „Obecné blaho společnosti – totiž souhrn životních podmínek společenského života, jejichž prostřednictvím mohou lidé plněji a snáze dosáhnout své dokonalosti – záleží především v zachování práv a povinností lidské osoby. Proto mají chránit právo na náboženskou svobodu jak občané a společenské skupiny, tak státní moc, tak také církev a jiná náboženská společenství, a to každý způsobem přiměřeným jeho odpovědnosti za obecné blaho:“

¹³ Čl. 16 odst. 2 LZPS: „Církev a náboženské společnosti spravují své záležitosti, zejména ustavují své orgány, ustanovují své duchovní a zřizují řeholní a jiné církevní instituce nezávisle na státních orgánech.“

církvi, která splňuje požadavky na působení církvi, zvláště tedy církvi registrované, povinnosti, v důsledku kterých by musela činit úkony v rozporu s obsahem svého učení. Církev vede údaje o svých členech, aniž by k tomu potřebovala jejich souhlas, stejně jako vyznačí dle příslušných požadavků jejich aktuální vztah k církvi. Požadavek na odstranění záznamu o příslušnosti k církvi přesahuje práva, která může jednotlivec vůči církvi nárokovat. Záznam o příslušnosti k církvi má z pohledu civilního práva povahu čistě dokumentačního charakteru, zachycuje stav, jaký existoval v určitém období včetně typu změny, kterou žadatel ohlásil k evidenci. Tím samým ovšem nedošlo k negaci předchozího stavu, stejně jako nelze konstatovat, že takový stav nikdy neexistoval.

V této souvislosti je možné také analyzovat nároky stěžovatele Mgr. M. H. žádajícího o vyslovení nulity křtu a zrušení členství v církvi s tím, že křtem bylo zasaženo do jeho svobody vyznání a práva zůstat bez vyznání.¹⁴ Na jeho požadavcích, které vznášel na církev, lze ilustrovat nezbytnost vyvážení vzájemných práv a povinností. Nikdo není oprávněn nárokovat práva způsobem, který by zasahoval do oprávněného zájmu jiného. Právní vztah stěžovatele vůči církvi a rodičům byl založen křtem. Právo pokřtít dítě svědčí rodičům, kteří mají právo a povinnost vychovávat děti. Limitem výkonu tohoto práva jsou oprávněné zájmy dítěte, kterými jsou jeho tělesná a duševní integrita.¹⁵ Rodiče realizují své právo vychovávat dítě tím, že jej vychovávají v určitém hodnotové orientaci a pečují o jeho vzdělání a celkový rozvoj osobnosti.¹⁶ Argumentace stěžovatele, že křtem bylo zasaženo do jeho oprávněných zájmů, protože nemohl vyslovit nesouhlas s křtem, je irele-

¹⁴ Srov. Rozhodnutí Ústavního soudu Slovenské republiky III. ÚS 313/09–9 ze dne 7. 10. 2009.

¹⁵ Srov. DALLA TORRE, Giuseppe, *La città sul monte*, Roma, 2007, s. 93–94. Autor upozorňuje, že není možné explicitně vyjmenovat případy, kde končí hranice legitimního omezení náboženských svobod. Je důležité rozlišit, zda tato omezení jsou ve prospěch jiných nebo společností, anebo naopak, vyjadřují nepřátelský postoj vůči církvi. Za zřejmý příklad legitimního omezení náboženských svobod považuje autor omezení práva rodičů jednat proti ochraně života dítěte (krevní transfúze).

¹⁶ Srov. zák. č. 3/2002 Sb., § 2: „Právo nezletilých dětí na svobodu náboženského vyznání nebo být bez vyznání je zaručeno. Zákonní zástupci nezletilých dětí mohou výkon tohoto práva usměrňovat způsobem odpovídajícím rozvíjejícím se schopnostem nezletilých dětí.“ V relaci ke vzájemným právům a povinnostem rodičů a dětí je možné vyložit ustanovení zákona jako právo rodičů vychovávat dítě, a podle rozvíjejících se rozumových schopností dítěte postupně přenechávat prostor dítěti pro uplatnění svého práva vyznávat víru nebo být bez vyznání. Slovenský zákon o rodině č. 30/2005 Z.z. výslovně přiznává rodičům v § 30 rodičům právo vychovávat dítě ve shodě s vlastním náboženským a filozofickým přesvědčením.

vantní, vzhledem k právu rodičů na jeho výchovu. Skutečnost křtu neznamenal pro stěžovatele žádné omezení jeho občanského práva zůstat v dospělosti bez náboženského vyznání.

Stěžovatel se domáhal vyslovení neplatnosti křtu, svůj návrh však nedoložil žádnými důkazy, které by umožňovaly soudu posoudit platnost křtu z hlediska obecných požadavků na platnost právních úkonů (požadavky na způsobilost subjektu, náležitost vůle, předmětu a obsahu). Z naznačeného odůvodnění vyplývá, že soud by možná zvážil přezkoumání platnosti křtu, pokud by byly předloženy relevantní důkazy. Na jedné straně je možné hájit názor, že udělování svátostí je vnitřní věcí církve, a civilnímu soudu nepřísluší přezkoumávat platnost takovýchto úkonů. Na druhé straně podle mého názoru nic nebrání vyslovit se k této otázce z hlediska obecných předpokladů pro platnost právních úkonů. Ohledně požadavku na zrušení členství v církvi soud vyslovil, že toto je ve vnitřní kompetenci církve. Soud vyslovil stanovisko, že změna náboženského přesvědčení závisí na vůli fyzické osoby a nemůže být nahrazena rozhodnutím soudu nebo orgánu církve.

V návaznosti na popsáný konkrétní případ položím otázku, jaký by byl postup podle českého právního řádu v případě stěžovatele, který by se domáhal odstranění záznamu o své příslušnosti ke katolické církvi. Na žádost žadatele vyznačí příslušný církevní orgán v křestní matrice jeho oznámení, že se nepovažuje za člena církve (v obecném jazyce výstup z církve), a pokud bude žadatel požadovat, vydá mu příslušné potvrzení o provedení tohoto záznamu. Právní úprava nezakládá oporu pro požadavek na odstranění takového záznamu. Církev je oprávněna spravovat své vnitřní záležitosti a vést o nich příslušné záznamy tím způsobem a za podmínek, které nejsou v rozporu s civilním právem. Není proto možné někomu přiznat právo domáhat se odstranění záznamu o skutečnosti, která se týká vnitřních poměrů církve a která byla v době pořízení vyznačena v souladu s příslušnými předpisy civilního práva. Konkrétně tedy pořízení záznamu o křtu (zápis křtu v matrice) zcela odpovídalo skutečné události, tj. dotyčná osoba byla pokřtěna obřadem katolické církve.

Odkaz na vnitřní předpisy církve neznamená, že je uznána nadřazenost kanonického práva nad civilním právem. Takovýto odkaz musí být vykládán ve smyslu doplnění civilních norem. Nadřazenost kanonického práva by existovala jedině tehdy, pokud by normy kanonického práva měly přednost před normami

civilními, a tudíž by křest v katolické církvi zakládal zvláštní oprávnění nebo povinnosti i pro civilní sféru.¹⁷ V případě zmiňovaného stěžovatele by účinek jeho křtu znamenal, že např. nemůže být pro civilní sféru osobou bez vyznání. Křest v katolické církvi nezakládá žádné účinky ve vztahu k civilnímu chápání náboženské svobody. Obdobně také ustálená judikatura v případech služebního poměru duchovních¹⁸ uznává postup podle norem kanonického práva v případech ustanovování a odvolávání duchovních, a to právě s ohledem na skutečnost, že je zde natolik úzké spojení s naukou a vnitřními předpisy církvi, že by širší ingerence ze strany státu znamenala nepřipustné zasahování do vnitřních poměrů církvi.¹⁹

Resumé

Článek hodnotí podmínky, které musí splňovat vedení záznamů o křtu, aby bylo v souladu s požadavky civilního i kanonického práva. Církevní matriky musí být vedeny takovým způsobem, který není v kolizi s civilním právem, zvláště s předpisy o ochraně osobních údajů, současně ale v nich nemohou být zaznamenány údaje, které by odporovaly kanonickému právu. Obdobně také příslušný církevní úřad nemůže vydat žadatelům potvrzení, které by svým obsahem odporovalo nauce církve. V této souvislosti také autorka analyzuje požadavky konkrétního žadatele domáhajícího se u soudu vyslovení nulity křtu a zrušení členství v církvi se závěrem, že právo jednotlivce na svobodu vyznání a zůstat bez vyznání nezakládá povinnost církve vést záznamy o křtu způsobem, který by odporoval jejímu učení.

¹⁷ Jedná se o vztah vzájemné nezávislosti a autonomie, jaká existuje mezi státem a církvi. Tato autonomie a nezávislost je uznána v církevních dokumentech, stejně jako ji uznávají i demokratické právní řády. DRUHÝ Vatikánský koncil: Pastorální konstituce o církvi v dnešním světě *Gaudium et spes*, (ze dne 7. prosince 1965), in: *Dokumenty II. vatikánského koncilu*, Praha: Zvon 1995, 76: „Stát a církev, každý ve své oblasti, jsou jeden na druhém nezávislí a autonomní.“ Ke vztahu autonomie a nezávislosti srov. též DALLA TORRE, op. cit., 72–77.

¹⁸ Srov. nálezy Ústavního soudu I. ÚS 211/96 ze dne 26. 3. 1997; III. ÚS 136/2000 ze dne 31. 8. 2000; rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR sp. zn. 20 Cdo 1487/2003 ze dne 30. 11. 2004; sp. zn. 28 Cdo 1271/2006 ze dne 29. 5. 2006.

¹⁹ Je však třeba zmínit, že při posuzování vztahu kanonického a civilního práva slovenská judikatura byla v některých případech restriktivnější ke kanonickému právu oproti judikatuře české, což se projevilo při posuzování platnosti skončení služebního poměru duchovního. V případě citovaném v tomto příspěvku byl stěžovatel odmítnut a jeho námitka, že se jedná o uznání nadřazenosti kanonického práva, nebyla Ústavním soudem SR akceptována. Srov. PŘIBYL, Stanislav, *Vnitrocírkevní autonomie v rozhodování ústavních soudů České republiky a Slovenské republiky o služebním poměru duchovních*, in: *Revue církevního práva* 30 (1/2005), s. 40–55.

Summary

Recording Baptisms According to the Legislation of Canon and Secular Law

The article discusses the requirements for recording baptisms that must be met in order for the record to be in compliance with both canon and secular law. Church books of birth must be administered in a manner that does not contradict secular law, particularly legislation on personal data protection; at the same time, the books must not contain data that would be contrary to canon law. A Church authority also must not issue a document that would be contrary to Church teachings. The author analyses requests by a specific applicant who is asking a court to nullify a baptism and cancel Church membership. She concludes that the right of a person to freedom of religion and to remain free of religion does not impose a requirement on the Church to record baptisms in a manner that would be contrary to Church teachings.

Zusammenfassung

Taufbücher gemäß den kanonischen Vorschriften und den säkularen Vorschriften

Der Beitrag befasst sich mit den erforderlichen Bedingungen für die Eintragungen in die Taufbücher gemäß dem kanonischen als auch Bürgerrecht. Die kirchlichen Taufbücher müssen im Einklang mit dem Bürgerrecht, insbesondere mit den Rechtsvorschriften über den Personendatenschutz, geführt werden. Gleichzeitig dürfen nicht in die Taufbücher dem kanonischen Recht widerstehenden Daten eingetragen werden. Die zuständige kirchliche Behörde kann dementsprechend keine Bescheinigung, deren Inhalt der kirchlichen Lehre widerspricht, ausfertigen. Die Autorin analysiert in diesem Zusammenhang die konkreten Anforderung, die ein Antragsteller in seinem Antrag auf Taufnichtigkeitserklärung und Aufhebung der Kirchenmitgliedschaft beim Gericht geltend gemacht hat. Sie kommt zum Schluss, dass die Bekenntnisfreiheit des Einzelnen (einschließlich der Bekenntnislosigkeit) die Kirche nicht zur solchen Taufbücherführung verpflichten kann, die der kirchlichen Lehre widerspricht.

Riassunto

La gestione dei registri di battesimo secondo le norme di diritto canonico e secolare

L'articolo valuta le condizioni richieste dal diritto civile e canonico per l'iscrizione del battesimo nel registro apposito. I registri della chiesa devono essere compilati in modo che non è in contrasto con le norme di diritto civile, soprattutto le norme sulla protezione dei dati personali. Allo stesso tempo non ci possono essere registrati dati contrastanti al diritto canonico. Analogicamente l'istituzione della chiesa non può emettere ai richiedenti un cer-

tificato il cui contenuto contrasti alla dottrina della chiesa. In questo collegamento l'autrice analizza la richieste di un concreto ricorrente che davanti al tribunale civile vuole ottenere una sentenza che declari la nullità del suo battesimo e la cancellazione della sua iscrizione nella chiesa concludendo che al diritto dell'individuo alla libertà della religione o credenza o di rimanere senza alcuna non corrisponde nessun dovere della chiesa di compilare i registri di battesimo in modo contrastante alla sua dottrina.

O autorce

JUDr. Marie Kolářová, Th.D., nar. 1964 v Jihlavě, je absolventkou Právnické fakulty Univerzity Karlovy a Katolické teologické fakulty Univerzity Karlovy, kancleřkou Arcibiskupství pražského a advokátkou Metropolitního církevního soudu v Praze. Kromě manželského práva se věnuje také teorii a filozofii práva.

JUDr. Marie Kolářová, Th.D., born in 1964 in Jihlava, is a graduate of the Law School of Charles University in Prague and the Catholic Theological School of the same university. She serves as the Chancellor of the Prague Archdiocese and an attorney for the Metropolitan Church Court in Prague. She focuses on marriage law and also on the theory and philosophy of law.

JUDr. Marie Kolářová, Th.D., geb. 1964 in Jihlava (Iglau), absolvierte Juristische Fakultät und Katholische Theologische Fakultät der Karlsuniversität in Prag. Sie ist Kanzlerin des Erzbistums in Prag und Advokatin des Metropolitangerichts zu Prag. Sie widmet sich über das Eherecht hinaus der Rechtstheorie und – philosophie.

JUDr. Marie Kolářová, Th.D., nata nel 1964 a Jihlava, laureata alla Facoltà di Giurisprudenza ed alla Facoltà di Teologia Cattolica della Università Carolina, cancelliere della Curia arcivesovile a Praga e avvocato del Tribunale ecclesiastico metropolitano a Praga. Oltre al diritto matrimoniale si dedica anche alla teoria e filosofia di diritto.

EDICE DEUS ET GENTES

HTF UK

Prezentuje především výsledky bádání týmu v rámci výzkumného záměru „Církev v českých zemích a otázka nacionalismu – historické problémy, jejich překonání a výhled směrem k mnohonárodnostní a multikulturní evropské společnosti“.

V oblasti církevního a konfesního práva vyšly tyto svazky:

Stanislav Příbyl: Ekumenismus a právo, 2006

Jiří Kejř: Z počátků české reformace, 2006

Stanislav Příbyl: Konfesněprávní studie, 2007

Daniel Spratek: Evropská ochrana náboženské svobody, 2008

Stanislav Příbyl: Tschechisches Staatskirchenrecht nach 1989, 2010

Vydalo nakladatelství L. Marek, Brno

Emoční nezralost jako příčina nezpůsobilosti pro uzavření manželství

Vojtěch Kunčar

Kodex kanonického práva z roku 1983 obsahuje nový kánon ve vadách souhlasu: Kán. 1095 – Nezpůsobilí pro uzavření manželství jsou:

- 1° kdo nemají dostatečné užívání rozumu;
- 2° kdo mají závažnou poruchu soudnosti, co do podstatných práv a povinností manželských, které se předávají a přijímají;
- 3° kdo z psychologických důvodů nejsou schopni převzít podstatné manželské povinnosti.

Zákonodárce představuje tři normy, které jsou příčinou nezpůsobilosti pro uzavření manželství a prezentují různé důsledky působení patologické psychiky. Sama psychologická anomálie ovšem není příčinou neplatnosti manželství, ale faktickou okolností, na jejímž základě se posuzuje, zda v době uzavírání manželství se konkrétní osoby netýkaly prvky, popsané v kán. 1095. Skutečnou příčinou konsensuální nezpůsobilosti (příčinou kanonickoprávní) jsou normativní kritéria uvedená v tomto kánonu. Prokázání psychologické anomálie tedy ještě neznamená nutně konsensuální nezpůsobilost, ale nezpůsobilost, o které mluví kán 1095, musí být vždy vyvolána psychologickou příčinou. O takové psychologické příčině lze mluvit také jako materiální příčině nezpůsobilosti.

Pojem „emoční nezralost“

Mezi mnoha materiálními příčinami nezpůsobilosti pro uzavření manželství (kromě nemocí a psychologických poruch) je třeba zmínit osobnost nezralou. I když pojem nezralost¹ a emoční nezralost² nacházíme v rotální jurisprudenci již od čtyřicátých let 20. století, aplikace v procesní praxi stále činí určité potíže. Nepochybně je to

¹ Dec. z 25.2.1941 c. Wynen, Sacrae Romanae Rotae Decisiones, 33 (1941), s. 155, 168.

² Dec. z 23. 12. 1947 c. Heard, Sacrae Romanae Rotae Decisiones, 40 (1948), s. 624.

způsobeno především tím, že různé psychologické školy popisují odlišným způsobem jak osobnost člověka, tak osobnostní zralost, či nezralost.

Nezralost se může týkat mnoha vývojových sfér, nejviditelněji se ale projevuje v oblasti emoční a sociální. Může být chápána dvojím způsobem: buď jako stav, kdy člověk nedokáže projevovat základní emoční reakce, které jsou adekvátní situaci, nebo tyto reakce projevuje, ale ty jsou na nižší úrovni, než je běžné v daném vývojovém stadiu. Pokud chceme mluvit o emoční nezralosti jako příčině nezpůsobilosti pro uzavření manželství, musíme se pokusit o analýzu vnitřní struktury osobnosti, neboť vnitřní struktura má vliv na vnější chování. Jen tak je možné popsat právní způsobilost osoby vzhledem k manželství.

Osobnost člověka se vyvíjí od okamžiku narození až do období relativní zralosti. Absolutní zralost totiž není možné nikdy dosáhnout, protože dozrávání je proces dynamický a nikdy nekončí. Není tedy možné chápat zralost jako konečné stadium. Je třeba mluvit raději o stupních osobnostní a emoční zralosti. Stejně tak by se mělo hovořit o stupních osobnostní a emoční nezralosti.³ Většina psychologů se shoduje, že emoční dozrávání znamená přechod od fáze egoismu k fázi altruismu. I když proces vývoje emoční sféry pokračuje celý život, přesto můžeme vytvořit obraz osobnosti relativně emočně zralé, osobnosti, která dosáhla kalendářní dospělosti a emoční zralosti, jaká odpovídá jejímu věku. Vyznačuje se především: podřízením vlastních instinktů rozumové a volní sféře, akceptováním různých životních těžkostí s nadějí, že je překoná, vytvářením zralých mezilidských vazeb, nalezením vlastního místa ve společnosti a reálným posouzením konkrétních životních situací.⁴

Emoční nezralost může být důsledkem toho, jak probíhalo utváření osobnosti v oblasti emocí. Může se jednat o neuskutečnou separaci od rodičů, nebo jiné osoby, s níž byla osoba v dětství tak svázána, že se jejich vztah stal závislostí. V tom případě mluvíme o fixaci, zablokování v nižším vývojovém stadiu. Taková osoba zůstala ve svém dětství a není schopna převzít závazky, které plynou ze života dospělého člověka. Další příčinou emoční nezralosti je regrese, tedy návrat na nižší vývojový stupeň vlivem vnějších příčin, jako např. alkohol, narkotika, trauma, citový otřes atd. Výsledek je stejný, tedy emoční nezralost, která se projevuje

³ GARCIA FAILDE, Juan José, *Manual de Psiquiatría Forense Canónica*, Salamanca, 1991, s. 80.

⁴ LESZYŃSKI, Grzegorz, *Niedojrzałość emocjonalna jako przyczyna niezdolności konsensualnej kontrahenta*. Forum Iuridicum 3, 2004, s. 236.

především emoční labilitou, citovou závislostí, nejistotou v životě, neschopností posoudit životní těžkosti a bojovat s nimi, nezodpovědností a nezralým chápáním manželské sexuality.⁵ To, co je ovšem nejcharakterističtější pro osobnost emočně nezralou, je egocentrismus. Proto taková osoba není schopna opravdové lásky a v konečném důsledku ani vytvoření *totius vitae consortium* – není tedy schopna manželství v pravém slova smyslu.⁶

Emoční nezralost ve vztahu k rozhodování

Emoční nezralost se nijak nedotýká rozumové sféry. Osoba emočně nezralá může dosahovat intelektuálních vrcholů, zatímco emočně zůstává na úrovni dítěte. Nelze proto v případě emoční nezralosti aplikovat první odstavec kánonu 1095 CIC. Podle mínění některých autorů emoční nezralost působí neschopnost dostatečně poznat předmět manželské smlouvy a zbavuje takovou osobu vnitřní svobody k vyjádření manželského souhlasu. Jiní zdůrazňují, že negativně působí na schopnost kontrahenta vytvořit zralý mezilidský vztah.

Pojem *immaturitas* v rotálních rozsudcích se objevuje nejdříve v kauzách spojených z nezpůsobilostí *ob defectum discretionis*. Významným byl rozsudek coram Anné z roku 1962,⁷ v němž autor konstatuje, že porucha soudnosti pochází z nedostatečné intrapersonální a interpersonální integrace, tedy nezralosti. Od 70. let se běžně užívají termíny psychická, emoční nebo afektivní nezralost. Bylo také užíváno výrazů jako nezralost soudnosti, dokonce nezralost manželského souhlasu. Zatímco u typické formy *discretio iudicii* nacházíme termín *immaturitas cognitionis*, v případě emoční nezralosti se mluví o *immaturitas libertatis*, nebo *immaturitas voluntatis*. CIC z roku 1983 ovšem neužívá v kán. 1095 odst. 2 termín *maturitas*, ale termín *discretio iudicii*, který je adekvátnější a eliminuje nebezpečí záměny psychologického a kanonického významu termínu *immaturitas*. Někteří autoři jsou přesvědčeni, že nelze konstatovat nezpůsobilost pro emoční nezralost, nýbrž jen pro závažnou poruchu soudnosti, která je příčinou formální (kanonicko-právní), zatímco emoční nezralost je pouze příčinou materiální.

⁵ GARCIA FAILDE, Juan José, *Imaturidade Afectiva e Psicologia na Vida Matrimonial*, Lisboa, 2003, s. 22.

⁶ Dec. z 15. 1. 1985 c. Ragni, *Romanae Rotae Decisiones*, 77 (1985), s. 33.

⁷ Dec. z 22. 7. 1969 c. Anné, *Sacrae Romanae Rotae Decisiones*, 61 (1969), s. 863–872.

V případě *discretio iudicii* osoba, která má o manželství potřebné vědomosti, není schopna v praxi posoudit motivy, které ji vedou k uzavření manželství, a to pro emoční nezralost, která ovlivňuje její rozhodování. V normální situaci není působení emocí a instinktů tak silné, aby omezily rozhodování člověka. V patologické situaci se však emoce stávají převažujícím motivem lidské činnosti. Může se ovšem stát, že člověk, který nedosáhl dostatečné úrovně emoční zralosti, je teoreticky schopen samostatného rozhodování o manželství, v praxi je však jeho vůle tak oslabena, že není schopen směřovat k tomu, co zvolil jeho intelekt.⁸ Vnitřní svoboda nevyklučuje působení emocí, počítá s nimi. Pokud je ale působení emocí příliš silné, nemůže být jednání člověka označeno za svobodné a zodpovědné. Mluvíme v tom případě o *nedostatku vnitřní svobody* jako důvodu konsenzuální nezpůsobivosti. Tento termín v CIC z roku 1983 nebyl kodifikován; přesto se mnoho autorů domnívá, že je třeba jej brát jako důvod autonomní, lišící se zásadně od typické formy *discretio iudicii*.⁹

Nezralost jako příčina neschopnosti převzít podstatné manželské povinnosti

I po promulgaci CIC 1983 se většina autorů zaměřovala na *discretio iudicii* a nedostatek *libertatis internae* jako důvod neplatnosti při konstatování emoční nezralosti. V posledních letech je však emoční nezralost stále více spojována s nezpůsobivostí k převzetí podstatných manželských povinností, jak o tom mluví odst. 3 kánonu 1095. Tato praxe vychází z faktu, že osobnost emočně nezralá je charakterizována především neschopností vytvořit opravdové a zralé mezilidské vztahy. Egocentrismus působí neschopnost přijetí druhého člověka do svého života, kde je vše rezervováno jen pro sebe sama, pro své potřeby. Často je přítomna iracionální závislost na jednom z rodičů, neschopnost kontroly vlastních impulzů, reakce, které jsou čistě emocionální, bez racionality. Bezradnost při překonávání potíží a problémů působí, že na druhou osobu je nahlíženo jen jako na předmět k uspokojení svých potřeb. V takové situaci je těžké mluvit o manželství pojímaném jako *consortium totius vitae*.

⁸ Dec. z 18. 12. 1986 c. Stankiewicz, Romanae Rotae Decisiones, 78 (1986), s. 749.

⁹ Dec. z 2. 12. 1972 c. Ewers, Sacrae Romanae Rotae Decisiones, 64 (1972), s. 738.

V souvislosti s neschopností převzít podstatné manželské povinnosti vyvstala otázka, zda emoční nezralost musí mít trvalý charakter, tedy zda lze manželství napadnout pro nezpůsobilost na základě emoční nezralosti za situace, kdy kontrahent v době trvání manželství dozrál; to se stává hlavně u manželství, kde oba nebo jeden z nich uzavírají manželství ve velmi mladém věku. Manželství je třeba posuzovat z úhlu způsobilosti, jaká byla v okamžiku manželského souhlasu.¹⁰ Pozdější dozrání nic nemění na faktu, že ve chvíli vyjádření manželského souhlasu byla taková osoba neschopna převzít podstatné manželské povinnosti a že se k nim nemohla zavázat. Pokud bychom připustili opak, muselo by se jednat o absurdní odložení platnosti manželství do doby zralosti a druhý manžel by byl zbaven práv, která mu náležela.

Ať uvažujeme o konsenzuální nezpůsobilosti z důvodu emoční nezralosti pod úhlem *discretio iudicii*, nebo *capacitas assumendi obligationes matrimoniales*, musíme mít vždy na mysli, že je třeba vztahovat ji k podstatným manželským povinnostem, jimiž jsou: společenství života a lásky, jednota a nerozlučitelnost manželství, zaměření na dobro manželů a na zrození a výchovu potomstva. V kontextu podstatných manželských povinností je třeba posuzovat také závažnost emoční nezralosti. Není možné zapomínat, že pojem psychologické a kanonické nezralosti není stejný. Psychologický ideál zralosti je maximalistický a prakticky téměř nedosažitelný. Zralost, kterou vymáhá kanonické právo, je zralost minimální, která dovoluje jednak základní posouzení podstatných manželských práv a povinností, jednak jejich převzetí a plnění. Právo vyžaduje pouze minimální zralost, tedy každá, i emoční nezralost musí být evidentní a závažná. Není náhodou, že na tuto problematiku upozorňoval už Jan Pavel II. v alokucích k Římské Rotě.¹¹ Apeloval, aby obtížnost nebyla zaměňována za neschopnost. K této problematice se vrací také Benedikt XVI.¹²

¹⁰ ZEID, Maroun Abou, *L'immaturation psycho-affective et son effet sur la validité du mariage*, Rome 2008, s. 140.

¹¹ JAN PAVEL II., *Proslov k tribunálu Římské Roty ze dne 5. 2. 1987*. Acta Apostolicae Sedis, 79 (1987), s. 1453–1459, a ze dne 25. 1. 1988, AAS, 80 (1988), s. 1178–1185.

¹² BENEDIKT XVI., *Proslov k tribunálu Římské Roty ze dne 29. 1. 2009*, dostupné z [http://www.vatican.va/holy_father/benedict_xvi/speeches/2009/january/documents/hf_ben-xvi_spe_20090129_rota-romana_it.html].

Závěr

Je častý názor, že současné století je a bude stoletím nezralosti. Stoupající počet kauz, v nichž je prohlášena neplatnost manželství na základě kánonu 1095 (kdy materiální příčinou je emoční či jiná nezralost), tento názor do určité míry potvrzuje. Je třeba mít ovšem na paměti, že takovou nezralost, která je příčinou neplatnosti manželství, může konstatovat a v soudní praxi aplikovat, byť za pomoci odborníků z oboru psychologie, pouze kanonista – soudce. Jeho kompetentní rozhodnutí se musí opírat jak o důkladnou znalost právních předpisů, tak o znalost rotální jurisprudence, která se v oblasti problematiky emoční nezralosti poměrně rychle vyvíjí.

Resumé

Článek se zabývá problematikou emoční nezralosti jako materiální příčiny nezpůsobilosti k uzavření manželství podle kánonu 1095 CIC. Všímá si jak projevů emoční nezralosti, tak jejího vlivu na platnost manželského souhlasu a také vývoje, který zaznamenala soudní praxe při rozpoznávání a zdůvodňování důsledků emoční nezralosti v rámci procesů o neplatnost manželství.

Summary

Mental Immaturity as a Ground for Incapacity to Enter Into Marriage

The article concerns the problem of mental immaturity as a ground for incapacity to enter into marriage according to Canon 1095 of the Code of Canon Law. It discusses manifestations of mental immaturity, its impact on the validity of consent in marriage, and also the development of judicial practice in recognizing mental immaturity and explaining its impact in proceedings concerning the invalidity of marriage.

Zusammenfassung

Emotionelle Unreife als Ursache der Unfähigkeit, eine Ehe zu schließen

Der Artikel befasst sich mit der Problematik der emotionelle Unreife als Ursache der Unfähigkeit, eine Ehe zu schließen (Kanon 1095 des CIC). Es werden die Ausprägungen der emotionellen Unreife, deren Einfluss auf die Gültigkeit des Ehekonsens als auch die Entwicklung dieses Begriffs durch die Rechtsprechung im Rahmen des Ehenichtigkeitsverfahrens geschildert.

Riassunto

L'imaturità emozionale come causa dell'incapacità a contrarre matrimonio

L'articolo si occupa dell'imaturità emozionale come una causa materiale dell'incapacità a contrarre matrimonio secondo il can. 1095 CIC. Osserva sia le manifestazioni dell'imaturità emozionale che la sua influenza alla validità del consenso matrimoniale, ma anche gli sviluppi nella prassi dei tribunali nel riconoscimento e motivazioni delle conseguenze di questa immaturità nei procedimenti sull'invalidità del matrimonio.

O autorovi

ICLic. Vojtěch Kunčar, člen Společnosti pro církevní právo, absolvent Katolické teologické fakulty Karlovy univerzity v Praze a Fakulty práva, církevního práva a administrativy Katolické univerzity Jana Pavla II. v Lublině. V letech 1992–2003 advokát Interdiecézního církevního soudu v Praze, od roku 2004 soudce Metropolitního církevního soudu v Praze.

ICLic. Vojtěch Kunčar, a member of the Church Law Society, is a graduate of the Catholic Theological School of Charles University in Prague and the School of Law, Church Law and Administration of the Catholic University of John Paul II in Lublin. In 1992–2003 he served as an attorney for the Interdiocesan Church Tribunal in Prague; since 2004 he has been a judge on the Metropolitan Church Court in Prague.

ICLic. Vojtěch Kunčar, Mitglied der Gesellschaft für Kirchenrecht, absolvierte die Katholische theologische Fakultät der Karlsuniversität in Prag und die Fakultät für Recht, Kirchenrecht und Verwaltung der Katholischen Universität Johannes Paul II. in Lublin. Er war in den Jahren 1992–2003 Advokat des Interdiözesangerichts zu Prag, seit 2004 ist er als Richter des Metropolitanengerichts zu Prag tätig.

ICLic. Vojtěch Kunčar, membro della Società per il diritto delle chiese, laureato alla Facoltà di Teologia Cattolica UK a Praga e Facoltà di diritto, diritto canonico ed amministrazione della Università Cattolica di Giovanni Paolo II a Lublino. Fra 1992–2003 avvocato del Tribunale ecclesiastico interdiocesano a Praga, dal 2004 giudice del Tribunale ecclesiastico metropolitano a Praga.

AKTUALITY

ČLENSKÝ BULLETIN

SPOLEČNOSTI PRO CÍRKEVNÍ PRÁVO

PRAHA – BRNO – OLOMOUC

je periodikum o rozsahu jedné až několika stran,
které členové SPCP dostávají měsíčně elektronickou poštou.

Poskytuje
nejnovější informace z oborů církevního práva,

podává
podrobnější zprávy o dění ve Společnosti pro církevní právo,

upozorňuje
na připravované akce.

Připomínáme členům SPCP, kteří AKTUALITY dosud nedostávají,
aby sdělili svůj e-mail
na adresu spcp@prf.cuni.cz.

Vybrané aspekty právního systému Maltézského řádu

Miroslav Černý

O komplexnosti problematiky, kterou představuje téma Maltézského řádu a jeho práva, vypovídá samotný dlouhý oficiální název řádu, uváděný na začátku hlavního pramene platného řádového práva, kterým je řádová ústava: **Svrchovaný vojenský a špitální řád Rytířů sv. Jana Jeruzalémského, řečený z Rhodu, řečený z Malty.**¹

Řád byl založen v roce 1099 ve Svaté Zemi, v Palestině, a pod svým původním názvem „řád johanitů“ spolu s templáři a řádem německých rytířů náležel ke třem hlavním rytířským řádům doby křížáckých výprav.² Na rozdíl od templářů, zrušených a zlikvidovaných králem Filipem IV. Sličným a papežem Klementem V. v roce 1312, a na rozdíl od řádu německých rytířů, který dodnes sice existuje, ale pouze v podobě duchovního řádu převážně kněžích působících na řádových farách, Maltézský řád přetrvává nadále jako řád rytířský a především jako řád suverénní.

Část oficiálního názvu řádu je pouhou historickou reminiscencí. Pojmenování „řád Rytířů sv. Jana Jeruzalémského“ je odkazem na první sídlo řádu, na jeho první špitál v Jeruzalémě a na patrona řádu svatého Jana Křtitele. „Řečený z Rhodu“

¹ BOLLETINO UFFICIALE DEL SOVRANO MILITARE ORDINE OSPEDALIERO DI SAN GIOVANNI DI GERUSALEMME, DI RODI E DI MALTA, Numero speciale, 12 Gennaio 1998, str. 1–10: Carta costituzionale promulgata il 27 giugno 1961 riformata dal Capitolo Generale Star-ordinario del 28/30 aprile 1997; český překlad na www.juristic.cz/cerny/ustavasmom.htm. Dále citováno jako Ústava.

² Pro řád, provozující nejprve v Jeruzalémě špitál pro nemocné poutníky do Svaté země, za jehož zakladatele je pokládán blahoslavený Gerard (zemř. 3. září 1120), bylo po právní stránce prvním krokem k suverenitě vydání buly Papeže Paschala II. ze dne 15. února 1113, kterým byl řád vyňat z pravomoci všech duchovních i světských autorit. K původnímu výhradně sanitárnímu poslání řádu se postupně přidávala i činnost vojenská, nezbytná k ochraně nemocných a poutníků proti muslimským útokům. Po roce 1291, kdy došlo ke ztrátě Svaté země, řád přesídlil nejprve na ostrov Kypr, v letech 1310–1523 ovládal Rhodos a v letech 1530–1798 Maltu. Malta byla Napoleonovi přenechána bez boje, protože řádoví rytíři byli vázání svým slibem nepozvednout nikdy zbraň proti křesťanům. Mezi početnou literaturou o Maltézském řádu je rovněž několik českých titulů: Ernle Bradford, Řádoví rytíři, Praha 1996; Jiří Pořízka, Řád maltézských rytířů, Praha 1997; Id., Maltézští rytíři v Čechách a na Moravě 1870–1998; Berthold Waldstein – Wartenberg, Řád johanitů ve středověku, Praha 2008.

odkazuje na johanitskou vládu nad ostrovem Rhodos v letech 1310–1523. „Řečený z Malty“ odkazuje na období let 1530–1798, kdy řád sídlil a vládnul na ostrově Maltě, než odtud byl vypuzen Napoleonovým vojskem. Název „řečený z Malty“ je ale zároveň aktuální v tom smyslu, že pojmenování Maltézský řád a Maltézští rytíři zůstalo řádu zachováno dodnes, stejně tak jako typický bílý osmihrotý maltézský kříž se svoji bohatou symbolikou.³

I to, že se v titulu řádu uvádí, že se jedná o řád vojenský, je jenom historickou vzpomínkou, odkazem na dobu, kdy johanité bojovali ve Svaté zemi, nebo na pozdější dobu, kdy Maltézští rytíři na řádových galériích ve středomoří chránili křesťanskou Evropu před tureckým nebezpečím.⁴ Pouze malá část řádových rytířů má dnes svoji vlastní oficiální malebnou červenou řádovou uniformu. Většina rytířů vlastní pouze černý řádový plášť, užívaný k liturgickým účelům – tzv. kukuli s bílým řádovým křížem, na níž se nosí kovová řádová náprsní dekorace, podle níž se pozná, jakou hodnost příslušná osoba v řádu zastává.⁵

Avšak to, co v názvu řádu je stále aktuální, jsou dvě slova: svrchovaný a špitální řád. „Špitální řád“ znamená, že řád se v moderní době opět vrátil ke svému původnímu poslání. Nejedná se už o ozbrojený boj s nevěřícími, ale o boj s nemocemi, bídou a nouzí. Řád působí především prostřednictvím Maltézské pomoci v řádových nemocnicích a jiných zdravotních zařízeních po celém světě, podle lokálních podmínek věnuje svoji pozornost starým, nemocným a postiženým osobám.⁶

Pro aktuální právní uspořádání a právní postavení řádu je však klíčové slovo „svrchovaný řád“. V tomto bodě se Maltézský řád odlišuje ode všech ostatních, byť početných a významných katolických církevních řádů, protože na rozdíl od nich má jako jediný mezinárodní právní subjektivitu, a tím i mezinárodní svrchovanost.⁷

³ Osm hrotů maltézského kříže znázorňuje osm blahoslavenství podle Ježíšova kázání na hoře (Mt 5, 3–10), čtyři ramena symbolizují čtvero rytířských ctností a bílá barva symbolizuje čistotu, srov. Milan Buben, *Encyklopedie heraldiky*, Praha 1994, str. 66 (heslo BLAHOŠLAVENSTVÍ).

⁴ Srov. CROWLEY, Roger, *Entscheidung im Mittelmeer: Europas Seekrieg gegen das Osmanische Reich 1521–1580*, Stuttgart 2009.

⁵ www.iagi.info/araldica/ordini/malta/malta/index.html

⁶ Srov. např. aktuální přehled zdravotních a sociálních zařízení Maltézského řádu v: JARDIN, Prosper – GUYARD, Philippe, *I cavalieri di Malta*, Milano 2004, str. 317–328.

⁷ Tématu řádové suverenity a nezávislosti byla v poslední době věnována monografie autora Fabrizio Turriziani Colonna, *Sovranità e indipendenza nel Sovrano Militare Ordine di Malta. Rapporto con la Santa Sede e soggettività internazionale*, Libreria Editrice Vaticana, Città del Vaticano 2006. Srov. recenze této knihy od Miroslava Černého v PHS 41 (v tisku).

Třebaže ztratil svá vlastní území Rhodos a později ostrov Maltu, na nichž tuto svrchovanost v minulosti vykonával, smlouvou z Amiens z roku 1802 mu suverenita byla potvrzena a trvá nadále. Hlavním důkazem pro reálnost řádové suverenity je skutečnost, že řád v dnešní době udržuje diplomatické styky se 104 státy a má své zastoupení jako stálý pozorovatel také u všech významných mezinárodních organizací. Hlavní představitel řádu s titulem velmistr, doživotně volený, přijímá ve svém oficiálním sídle na Via Condotti v Římě státní návštěvy hlav států, stejně tak jako on sám je v zemích, které oficiálně navštíví, přijímán s poctami vyhrazenými hlavám států.⁸ Řádové sídlo na Via Condotti stejně tak jako řádová vila na římském Aventinu mají výsadu extraterritoriality.

U Maltézského řádu lze rozlišovat jeho dva aspekty, třebaže jeden od druhého není oddělitelný a naopak se navzájem posilují. Jako katolický církevní řád podléhá papeži, kongregaci pro řeholníky a předpisům kanonického práva, které se na ně vztahují. To se však týká pouze těch členů řádu, kteří složili řeholní sliby. Těch však v současné době není více než 50, třebaže se jedná o členy nejvýznamnější – řeholníkem musí být velmistr řádu, velkokomtur, velkopřevorové. K řeholníkům náleží také řádový profesní klérus. Početně však převládají v řádu členové, kteří řeholníky nejsou, v současné době má totiž Maltézský řád přibližně 12 500 členů. Ode všech členů řádu, i když nemají řeholní sliby, je však požadováno, aby byli praktikujícími římskými katolíky a aby žili příkladným křesťanským životem. V tomto smyslu se na všechny vztahují církevní předpisy – náboženské, morální i právní.

O složité struktuře členské základny Maltézského řádu svědčí rovněž členění příslušníků řádu do různých skupin. Podle řádové ústavy se členové řádu dělí do tří stavů.⁹ První stav je tvořen z rytířů podle práva, neboli profesů, a konventních kaplanů profesů, kteří složili řeholní sliby. Druhý stav je tvořen z obedienčních členů, kteří složili nikoli řeholní sliby, ale tzv. příslib, a dělí se dále do tří skupin na čestné a devoční obedienční rytíře a dámy, graciální a devoční obedienční rytíře a dámy a magistrální obedienční rytíře a dámy. Třetí stav je tvořen z těch členů, kteří neskládají řeholní sliby ani příslib, ale žijí podle církevních předpisů a jsou připraveni pracovat pro řád a církev. Ti se dělí se do šesti skupin na čestné a devoční rytíře a dámy, konventuální kaplany „ad honorem“, graciální a devoční

⁸ Současným, v pořadí 79. velmistrem řádu, je od roku 2009 Matthew Festing.

⁹ Ústava, čl. 8.

rytíře a dámy, magistrální kaplany, graciální magistrální rytíře a dámy a devoční donáty a donátky.

Maltézský řád svoji suverenitu kromě oblasti diplomacie, která je z tohoto pohledu samozřejmě klíčová, manifestuje rovněž vydáváním vlastních známek a vlastních mincí. Vystavuje své diplomatické pasy, má svoji hymnu, státní svátek, vlajku, která obsahuje bílý latinský kříž na červeném poli, nebo bílý osmicípý kříž na červeném poli (Maltézský kříž), řádový znak, který obsahuje nad osmicípým křížem latinský kříž v červeném oválném poli, ověncený růžencem a překrytý knížecím pláštěm vycházejícím z koruny.¹⁰ Řád vydává úřední věstník, ve kterém jsou publikovány řádové dokumenty. Vzhledem k tomu, že hlavní sídlo řádu je v Římě, je doposud úřední řečí italština,¹¹ i když angličtina je čím dál častější.

Suverenita řádu bez vlastního území není samoučelná, není to jenom jakási připomínka slavné minulosti. Suverenita a imunity s ní spojené usnadňuje humanitární pomoc řádu, zvláště v některých zemích s komplikovaným vztahem ke křesťanům. Po diplomatické linii také nastávaly případy, kdy v zemích, kde neexistovalo přímé diplomatické zastoupení Svatého stolce nunciem, byla možná přítomnost církve alespoň prostřednictvím zastoupení Maltézského řádu.

Maltézský řád má několik pramenů práva, z nichž nejdůležitější je ústava, jejíž aktuální znění je z dubna 1997.¹² Ústava se dělí do 37 článků. Témata pojednaná v ústavě dále rozvíjí kodex, promulgovaný v roce 1966, rozdělený na čtyři tituly a 242 článků, v aktuálním platném znění z roku 1997.¹³ V článku č. 5 řádové ústavy jsou vyjmenovány prameny Maltézského práva,¹⁴ kterými kromě ústavy, kodexu, předpisů kanonického práva (vztahujících se na ty členy řádu, kteří jsou řeholníky, na řádové kostely atd.), jsou i mezinárodní smlouvy, zvyklosti a výsady a tam, kde pozdějšími předpisy nebyl zrušen, zůstává v částečné platnosti i tzv. Rohanův kodex z konce 18. století, vydaný jedním z posledních velmistřů řádu z období života řádu na ostrově Maltě.

¹⁰ Ústava, čl. 6.

¹¹ Ústava, čl. 7.

¹² Srov. pozn. 1.

¹³ BOLLETTINO UFFICIALE DEL SOVRANO MILITARE ORDINE OSPEDALIERO DI SAN GIOVANNI DI GERUSALEMME, DI RODI E DI MALTA, Numero speciale, 12 Gennaio 1998, str. 11–44: CODICE promulgato il 1° agosto 1966 riformato dal Capitolo Generale Straordinario del 28/30 aprile 1997. Dále citováno jako Kodex.

¹⁴ Ústava, čl. 5.

Důležitý je 4. článek řádové ústavy, pojednávající v šesti paragrafech o vztazích řádu se Svatým stolcem. Jedním ze silných argumentů těch, kdo popírali suverenitu řádu, byla totiž údajná podřízenost řádu Svatému stolci, což by pochopitelně plnou suverenitu vylučovalo. Ústava v uvedeném článku nejprve definuje samotný řád jako právnickou osobu uznávanou Svatým stolcem. Dále je stanoveno, že řádoví řeholníci jsou podřízeni řádovým představeným, řádové kostely a konventy jsou vyňaty z pravomoci místních biskupů a podléhají přímo Svatému stolci. Definuje se zde úřad tzv. Kardinála patrona, jednoho z kardinálů, kterého papež jmenuje svým zástupcem a představitelem u řádu. To znamená, že obdobný úřad, který u ostatních nezávislých států v diplomatické oblasti zastává nuncius, v tomto případě zastává jeden z kardinálů, který ale ještě navíc jakožto řádový patron má být i zastáncem a pomocníkem řádu v církevní oblasti. Řád oproti tomu má u Svatého stolce řádného velvyslance, v souladu se zásadami mezinárodního práva. Poslední paragraf článku 4 zdůrazňuje, že náboženský charakter řádu neumenšuje jeho suverenitu jakožto subjektu mezinárodního práva, uznávaného ostatními státy.

Představeným řádového kléru je řádový prelát.¹⁵ Ten sice je jmenován papežem, ale je vybírán ze tří kandidátů, které papeži navrhuje Maltézský řád. Tedy i v duchovní oblasti je určitá nezávislost řádu zachována. V této souvislosti je třeba zdůraznit, že z církevního pohledu je Maltézský řád řádem laickým (nekněžským). I kněží mohou sice být (a často také jsou) členy řádu ve funkci řádových kaplanů různých stupňů, ale řídicí řádové funkce zastávají kněží.

Mezi samotným Svatým stolcem a Maltézským řádem ve věci jeho právního postavení v současné době není žádného sporu, naopak stávající „status quo“ se jeví být pro obě strany jako výhodný. Určité napětí, které zde vzniklo v letech 1951–1961, je už dávno minulostí.¹⁶

¹⁵ Ústava, čl. 19.

¹⁶ V uvedeném období došlo ke konfliktu, jehož iniciátorem byl kardinál Nicola Canali (1874–1961), sám člen Maltézského řádu a velkopřevor římského velkopřevorství, jehož původním záměrem bylo nechat Maltézský řád v jeho aktuální podobě zaniknout a ponechat jej nadále pouze jako jakýsi čestný symbolický řád. Veškerý řádový majetek měl připadnout přímo Svatému stolci. Francouzský spisovatel Peyrefitte zpracoval tyto události formou románu, jehož četba je o to zajímavější, že románové epizody slovo od slova odpovídají reálným událostem, tak jak ve skutečnosti probíhaly. 10. prosince roku 1951 byla ustanovena kardinálská komise, která měla zkoumat právní postavení Maltézského řádu. Ve svém rozhodnutí, datovaném 24. 1. 1953, uznali kardinálové řád jako „suverénní a náboženský“. Zdůraznili však, že tato řádová suverenita není identická se suverenitou, jakou mají nezávislé státy, protože řád je zároveň náboženský a jako takový podřízený pravomoci vatikánské kongregace pro řeholníky. Maltézský řád na toto rozhodnutí odpověděl diplomatickou

V řádových předpisech nadále zůstává zachováno ustanovení, že Maltézský řád je řádem šlechtickým.¹⁷ Oproti minulosti však šlechtický rodokmen nemusí mít všichni členové, naopak většina členů řádu jsou dnes nešlechticové. Přesto ale pro výkon některých funkcí splnění požadavku šlechtictví je vyžadováno. To platí pro velmistra, pro velkopřevory, kteří řídí řád v některých zemích, kde má nejdelší tradici. Velmistr i velkopřevor musí být také řeholníky, zatímco jiné vysoké řádové funkce mohou zastávat i laičtí členové řádu.

Územně je řád dělen do jednotlivých velkopřevorství, převorství, podpřevorství a sdružení.¹⁸ Velkopřevorství jsou historicky zvláštní významné jednotky řádu. V současné době existuje velkopřevorství římské, lombardsko-benátské, neapolsko-sicilské, české, rakouské a anglické.¹⁹

Spolu s velmistrem, který jako jediný z řádových hodnostářů vykonává svůj úřad doživotně,²⁰ řídí řád svrchovaná rada,²¹ jejíž hodnostáři jsou voleni generální kapitulou, která se koná alespoň jednou za pět let. Patří do ní držitelé čtyř tzv. vysokých úřadů: velkokomtur, velkokancelář, velký špitálník, receptor státní pokladny a šest dalších poradců.

Sám řádový velmistr není volen generální kapitulou, ale zvláštním orgánem, nazvaným nejvyšší státní rada.²² Kandidát na úřad velmistra musí mít v případě, že je mu méně než 50 let, již alespoň deset let slavné řeholní sliby. V případě starších profesních rytířů nad 50 let, kteří jsou členy řádu alespoň deset let, postačují tři roky od složení slavných řeholních slibů. Velmistr musí být šlechtického původu. Zvolený velmistr dříve, nežli se ujme svého úřadu, sdělí papeži dopisem výsledek

nótu, v níž sdělil, že kardinálské rozhodnutí přijímá, ovšem s vlastními dodatky. Ve věci suverenity řád upřesnil, že náboženský charakter řádu, a tedy podřízenost kongregaci, se vztahuje pouze na ty členy, kteří jsou řeholníky, a na řádové duchovenstvo – řádové kaplany (kteří ovšem v Maltézském řádu nezastávají žádné řídicí funkce). Ze strany Svatého stolce přišla – opět diplomatickou cestou – odpověď, že toto stanovisko bylo vzato na vědomí. Srov. Roger Peyrefitte, *Chevaliers de Malte*, Éd. Flammarion, 1957.

¹⁷ Ústava, čl. 1, § 1, in fine.

¹⁸ Ústava, čl. 28.

¹⁹ Srov. internetové stránky jednotlivých velkopřevorství, na něž je odkazováno z oficiální internetové stránky Maltézského řádu: www.orderofmalta.org.

²⁰ Ústava, čl. 12–16.

²¹ Ústava, čl. 20.

²² Ústava, čl. 23.

volby.²³ Ústava však neobsahuje žádné ustanovení o tom, že by bylo vyžadováno potvrzení volby velmistra ze strany papeže.

V právu Maltézského řádu je přítomné typické dělení na moc zákonodárnou, výkonnou a soudní. Ústavní zákonodárnou moc má generální kapitula, která se koná jednou za pět let, avšak velmistr ji, poté co se poradil se svrchovanou radou, může svolat i častěji, případně ji svolá i tehdy, když jej o to požádá většina řádových velkopřevorství, podpřevorství a sdružení.²⁴ Zákonodárnou moc, jež se netýká ústavních záležitostí, vykonává velmistr se svrchovanou radou. Rovněž výkonnou moc má v rukou velmistr se svrchovanou radou, jimž asistuje vládní rada,²⁵ složená ze šesti rádců z různých částí světa, kteří jsou zvoleni generální kapitulou, a právní poradní orgán, jehož sedm členů jmenuje sám velmistr po poradě se svrchovanou radou.²⁶

Úlohu řádového ministerstva financí zastává finanční komora, složená z předsedy, čtyř řádných poradců a dvou náhradníků.²⁷

Pro právní aspekt řádového života je významná existence samostatné moci soudní.²⁸ Ústava rozlišuje mezi záležitostmi, náležícími do církevní soudní pravomoci, které jsou podřízeny řádným církevním tribunálům podle předpisů kano-nického práva, a záležitostmi laické soudní pravomoci, které se týkají fyzických a právnických řádových osob nebo těchto osob a třetí strany. Pro řešení těchto případů jsou ustanoveny samostatné řádové magistrální tribunály. V ústavě je stanoveno, že soudce a kancléře magistrálních tribunálů ustanovuje velmistr na základě souhlasu svrchované rady. Soudci jsou vybíráni z řádových členů, zvláště zkušených v právní oblasti. Do svého úřadu jsou jmenováni na tři roky, je však možné jejich opětovné potvrzení. V dalším ústava odkazuje, nakolik se týká soudnictví, na řádový kodex.

Kodex stanoví složení soudů první a druhé instance, které sestávají z předsedy a dvou soudců a zasedají v řádovém sídle. Je ustanoven rovněž kancléř, řídící soud-

²³ Ústava, čl. 13.

²⁴ Ústava, čl. 22, § 1.

²⁵ Ústava, čl. 21.

²⁶ Ústava, čl. 25.

²⁷ Ústava, čl. 27.

²⁸ Ústava, čl. 26.

ní kancelář.²⁹ Věkový limit soudců je 75 let.³⁰ Soudní procedura Maltézského řádu se řídí procesními předpisy Vatikánského města.³¹ Tribunály mohou rozhodovat nejenom o vnitřních řádových sporech,³² ale pokud by o to byly požádány, mohou vést rovněž arbitráže ve vnitrostátních sporech³³ a na žádost států rovněž arbitráže mezi subjekty mezinárodního práva.³⁴

V Maltézském řádu se dnes spojuje starobylá historická instituce s moderním dobře fungujícím organismem, který má významné místo jak na poli církevním, tak i na poli mezinárodním. Jeho současný právní systém, na jehož některé aspekty se tento příspěvek snaží ve stručnosti poukázat, je důkazem úspěšnosti tohoto spojení.

Resumé

Příspěvek ve stručnosti poukazuje na některé klíčové aspekty současného právního systému Suverénního řádu maltézských rytířů. Fungování a propojenost tohoto právního systému je důležitým nástrojem k tomu, že se v existenci Maltézského řádu dnes může spojovat starobylá historická instituce s moderním dobře fungujícím organismem, který má významné místo jak na poli církevním, tak i na poli mezinárodním.

Summary

Selected Aspects of the Legal System of the Order of Malta

The ancient historical institution and the modern functional organism are connected in the Sovereign Military Order of Malta, which has the significant place in the field of church, as well as in the field of international law. The existing law system of the Sovereign Military Order of Malta, described in the chosen aspects of this article, is the prove of success of this connection.

²⁹ Kodex, čl. 199.

³⁰ Kodex, čl. 203.

³¹ Kodex, čl. 205.

³² Kodex, čl. 204, § 1.

³³ Kodex, čl. 204, § 2.

³⁴ Kodex, čl. 204, § 3.

Zusammenfassung

Ausgewählte Aspekte der rechtlichen Struktur des Malteserordens

Der Beitrag befasst sich mit einigen Schlüsselaspekten der rechtlichen Struktur des Souveränen Malteserordens. Die Organisation und innerliche Konsistenz der rechtlichen Struktur ist ein wichtiges Instrument, das dem Orden heutzutage erlaubt, die altertümliche Institution mit modernen und gut funktionierenden Organisationsformen zu verbinden, weshalb der Orden eine bedeutende Position im kirchlichen Leben als auch im internationalen Milieu einnimmt.

Riassunto

Aspetti scelti del sistema di diritto dell'Ordine di Malta

Il brano accenna alcuni aspetti del sistema di diritto odierno del Sovrano Ordine Militare di Malta. Il funzionamento e l'interfaccia di questo sistema presenta uno degli strumenti necessari perché l'esistenza dell'Ordine di Malta possa oggi in se congiungere l'antichità della sua istituzione storica con un organismo modernissimo e benfunzionante che svolge un ruolo particolare tanto nell'ambito ecclesiale quanto in quello internazionale.

O autorovi

JUDr. Miroslav Černý, Ph.D., se narodil roku 1958 v Praze. Studoval filozofii, teologii a právo v Římě. Po získání doktorátu obojího práva působil šest let jako asistent na katedře středověkých právních dějin Lateránské univerzity v Římě. Církevní právo přednášel na Jihočeské a Západočeské univerzitě. Od roku 1993 vyučuje římské právo na Právnické fakultě ZČU v Plzni. Působí rovněž jako advokát. Je čestným konventním kaplanem Českého velkopřevorství Suverenného řádu Maltézských rytířů. Ve své vědecké práci se zabývá zvláště středověkými právními dějinami.

JUDr. Miroslav Černý, Ph.D., was born in 1958 in Prague. He studied philosophy, theology and law in Rome. After obtaining the doctorate in utroque iure, he worked as an assistant at the department of medieval law history of The Pontifical Lateran University for six years. He taught the canon law at the Jihočeská univerzita and Západočeská univerzita. Since 1993 he teaches the Roman law at the Faculty of Law of ZČU in Plzeň. He works as an advocate as well. He is a honorary convent chaplain of The Grand Priory of Bohemia of the Sovereign Military Order of Malta. In his academic activities he aims mostly at the medieval law history.

JUDr. Miroslav Černý, Ph.D., ist im Jahre 1958 in Prag geboren. Sein philosophisches, theologisches und juristisches Studium hat er in Rom absolviert. Nach der Erreichung des Doktorats in utroque iure war er für sechs Jahre als Assistent für das Fach "Mittelalterliche Rechtsgeschichte" an der Lateranuniversität in Rom tätig. Das Kirchenrecht hat er an den Universitäten von Südböhmen und Westböhmen unterrichtet. Seit 1993 trägt er das Römische Recht an der Juristischen Fakultät in Pilsen vor. Er ist auch als Rechtsanwalt tätig und gehört als Konventkaplan „ad honorem“ zu dem Großpriorat Böhmen des Malteserritterordens. In seiner wissenschaftlichen Arbeit konzentriert er sich an die mittelalterliche Rechtsgeschichte.

JUDr. Miroslav Černý, Ph.D., è nato nel 1958 a Praga. Ha studiato la filosofia, la teologia e il diritto a Roma. Si è laureato in utroque iure e svolgeva per sei anni il compito di assistente presso la cattedra della storia del diritto medievale alla Università Lateranense di Roma. Ha insegnato il diritto canonico alle Università di Boemia Sud e di Boemia Ovest. Dal anno 1993 insegna il diritto romano presso la Facoltà di legge della Università di Plzeň, è attivo anche come avvocato. Fa parte come cappellano conventuale „ad honorem“ del Gran Priorato di Boemia del Sovrano militare ordine di Malta. Nel suo lavoro scientifico si occupa soprattutto della storia del diritto medievale.

Josef Ryška, kněz a kanonista

Monika Menke

Úvodem

V letošním roce uplynulo 95 let od narození a 4 roky od úmrtí JUDr. et ThDr. Josefa Ryšky, kanonisty a kněze olomoucké arcidiecéze, II. sekretáře arcibiskupa Josefa Matochy, člena církevního soudu, vyučujícího kanonického práva na olomoucké bohoslovecké fakultě v dobách totality. Jeho nedožitě životní jubileum může být pro nás důvodem k rekapitulaci jeho života a práce, kněžské i kanonistické, která byla tak často mařena vnějšími nepříznivými okolnostmi.

Mládí a doba studií

Josef Bohumil Ryška se narodil 20. 5. 1915 v Novém Jičíně, jako druhorozený syn truhláře Josefa Ryšky a jeho manželky Albíny roz. Hadašové,¹ měl jednoho bratra a dvě sestry. Obecnou školu navštěvoval ve Skaličce u Hranic v letech 1921–1926, kam se rodina přestěhovala. Středoškolská studia pak absolvoval na reálném gymnáziu v Hranicích v letech 1926–1934. Poté se přihlásil ke studiu pojistné techniky na Vysoké škole speciálních nauk při ČVUT v Praze (1. 10. 1934 – 30. 9. 1936). Ke konci studií² se přihlásil do kněžského semináře a ke studiu katolického bohosloví v Olomouci, kde pobýval v letech 1936–1937. Protože byl velmi nadaným studentem, nabídl mu arcibiskup Leopold Prečan možnost studovat v Římě na

¹ Srov. *Rodný a křestní list J. Ryšky*. In Nerozříděná pozůstalost J. Ryšky, dosud uchována na faře v Nedakonicích.

² Srov. ZA Opava, pob. Olomouc, fond Arcibiskupský seminář Olomouc (SMO), sv. 84: Přihlášku do semináře podal Josef Ryška 24. 6. 1936 už od školního roku 1936/37. Závěrečné zkoušky na pojistné technice byly až v listopadu 1936, ale nástup do semináře již začátkem září. Ryška tedy žádal rektora semináře o možnost dokončit studia v řádném termínu, v čemž mu bylo vyhověno. Státní zkoušku složil s vyznamenáním 16. 11. 1936.

Lateránské univerzitě.³ Ubytován byl v české koleji Nepomucenum.⁴ Zde absolvoval v letech 1937–1942 studia filozofie a teologie *summa cum laude*. V Římě také přijal v září 1941 jáhenské a 20. 12. 1941 kněžské svěcení; jeho světitelem byl římský viceregens a arcibiskup Luigi Traglia.⁵ Protože se nemohl za války vrátit do vlasti,⁶ pokračoval ve studiu obojího práva na Papežském institutu obojího práva při Lateránské univerzitě (v letech 1942–1945). Po válce se vrátil s repatrianty domů a byl ustanoven na své první kooperátorské místo. Obdržel ale studijní volno a vrátil se dokončit právnická studia do Říma (1945–1946). Tato studia ukončil obhájením disertace v červenci 1946, opět s prospěchem *summa cum laude*.⁷

Působení v pastoraci a na fakultě po návratu do vlasti

Od 1. 10. 1945 byl Ryška ustanoven I. kooperátorem v Hranicích na Moravě. Kvůli dokončování římských studií nastoupil ale fakticky na své první místo až po svém návratu v roce 1946 jako II. kaplan v Drahotuších. Již 1. 9. 1946 byl ale ustanoven II. kaplanem v Olomouci u sv. Michala a zároveň pracoval jako úředník na konsistoři, kde mu byl svěřen manželský referát.⁸ Protože byly problémy s nostrifikací jeho římského doktorátu, byl také v letním semestru 1946/1947 a v zimním semestru 1947/1948 zapsán na olomoucké bohoslovecké fakultě, kde dosáhl hodnosti doktora teologie, promován byl 22. 6. 1948.

K doktorátu předložil disertační tezi s názvem *De probatione per iusiurandum in processu criminali canonico. Pars prima: introductio et origines*. Po smrti arci-

³ Srov. ZA Opava, pob. Olomouc, fond Arcibiskupský seminář Olomouc (SMO), sv. 84: č. j. 810/37, č. j. 1457/37 a 824/37: Arcibiskup Prečan žádal superiorát kněžského semináře v Olomouci o navržení některého studenta druhého ročníku pro studia v Římě. Navržen byl Josef Ryška, který ovšem pocházel z chudých poměrů (již při předchozích studiích pojistné techniky se vydržoval kondicemi, příp. prospěchovým stipendiem) a sdělil, že od rodičů již nemůže žádat další peníze na studia, proto prosí, ať je od jeho navržení upuštěno ve prospěch jiných. Na to reagoval arcibiskup tím, že, vzhledem k Ryškovým schopnostem, se postará o financování jeho studií v Římě sám.

⁴ Srov. APCN Roma, *Catalogus alumnorum Pontificii Collegii Nepomuceni in Urbe, olin Pontificii Collegii Bohemi*, liber primus (1929/30–1989/90), p. 92, n. V/17.

⁵ Srov. Archiv ordinariátu olomouckého arcibiskupství, osobní složka J. Ryšky.

⁶ Srov. ZA Opava, pob. Olomouc, AO, kart. 819, inv. č. 2571, sign. C4/VIII. V Nepomucenu zůstal Ryška přes válku společně s dalšími dvěma studenty olomoucké arcidiecéze J. Olejníkem a J. Tobolou.

⁷ Srov. *Curriculum vitae*, psané J. Ryškou 5. 4. 1950 pro SÚC v Praze. In Nerozříděná pozůstalost J. Ryšky, dosud uchována na faře v Nedakonicích.

⁸ Srov. *Přísaha soudce J. Ryšky ze dne 22. 4. 1947*. In Archiv Interdiecézního soudu v Olomouci.

biskupa Leopolda Prečana (který zemřel 2. 3. 1947) byl kapitulním vikářem zvolen světicí biskup Stanislav Zela. Josef Ryška byl tehdy navržen na ekonoma římského Nepomucena, avšak sám toto místo odmítl, a kapitulní vikář Zela se rozhodl nechat toto jmenování až na nového olomouckého arcibiskupa, protože Ryškovy důvody shledal závažnými,⁹ a již ho nepřemlouvali.

Papež Pius XII. jmenoval v březnu 1948 nástupcem tehdy zemřelého Leopolda Prečana na arcibiskupském stolci v Olomouci Josefa Karla Matochu (1888–1961). Josef Karel Matocha pocházel z Pítína u Bojkovic. Teologická studia absolvoval na Gregorianě v Římě, na kněze byl vysvěcen v Římě v r. 1914, na biskupa pak v Olomouci 2. 5. 1948. Byl vysokoškolským učitelem dogmatiky a filozofie na bohoslovecké fakultě v Olomouci a představeným semináře. Matocha arcidiecezi převzal ještě před svým biskupským svěcením, dne 31. 3. 1948, a tehdejšího kapitulního vikáře Stanislava Zelu jmenoval generálním vikářem do konsekrace, 30. 4. 1948 pak do odvolání.¹⁰

Druhým sekretářem a ceremonářem arcibiskupa byl 1. 9. 1948 jmenován právě Josef Ryška. V listopadu 1948 začal Ryška suplovat církevní právo na Cyrilometodějské bohoslovecké fakultě v Olomouci, za tehdy již těžce nemocného prof. Ludvíka Matoušů,¹¹ a jako suplent přednášel až do roku 1950, kdy byl zatčen. V roce 1949 předložil Ryška jako svou habilitační práci druhý díl publikace, navazující na disertační tezi, s názvem *De probatione per iusiurandum in processu criminali canonico. Pars secunda: evolutio iuris iurandi purgationis usque ad Gratiani tempora*.¹² Habilitační kolokvium složil před Dr. Hudcem, Dr. Vaňkem

⁹ Srov. JONOVÁ, Jitka, *Studium alumnů olomoucké arcidieceze v římském Nepomucenu v letech 1945–1948*, příspěvek z konference Katolická církev v poválečném Československu 1945–1948, pořádané CMTF UP v Olomouci 13. 9. 2009, článek připraven k tisku ve sborníku (červen 2010): Ryška si na místo ekonoma netroufal, argumentoval tím, že nemá praktické zkušenosti, má již staré rodiče, a nerad by je opouštěl, když navíc byl již asi 8 let na studiích v Římě, a také již započal doktorát v Olomouci.

¹⁰ Srov. CHAROUZ, Jindřich Zdeněk, *Biskup – vyznavač Josef Karel Matocha*, s. 8, 11, 14, 31 a 34.

¹¹ Srov. ZA Opava, pob. Olomouc, fond Univerzita Olomouc do r. 1950, inv. č. 117, kniha 69, s. 94: Kanonista prof. Ludvík Matoušů přednášel v Olomouci jako řádný profesor církevní právo od 1. 10. 1945. Byl i děkanem (1947–1948) a pak proděkanem olomoucké bohoslovecké fakulty. K přednáškám dojížděl z Českých Budějovic. Zemřel 15. 1. 1949.

¹² Srov. *Curriculum vitae*, psané J. Ryškou 11. 11. 1968. In Nerozříděná pozůstalost J. Ryšky, dosud uchována na faře v Nedakonicích. Vydavatelství Velehrad, v němž Ryška nechal publikace vytisknout, bylo v roce 1949 zrušeno, náklad u autora byl zkonfiskován, obdobně jako jeho knihovna, vysvědčení, diplomy, indexy.

a Dr. Kutalem v červnu 1949. Pedagogický sbor se jednomyslně usnesl, že Ryškova práce má vědeckou hodnotu, a kandidát přednesl vědeckou přednášku na téma *Ecclesia – societas perfecta*. Jmenování docentem se však Ryška již nedočkal.¹³

Politická situace v Československu se ovšem od únorového převratu 1948 stále zhoršovala, ze strany státního režimu vzrůstala snaha podrobit si církev mocensky. Na konzistoře byli dosazeni vládní zmocněnci. Mezi jednu z taktik ovládnutí církve patřily internace biskupů, zatýkání kněží a politické procesy s nimi. Kromě známých velkých procesů,¹⁴ se zatýkání nevyhnula ani řada spolupracovníků biskupů. Jedním z prvních zatčených byl sekretář olomouckého arcibiskupa, kněz Josef Moštěk.¹⁵ Druhého sekretáře a ceremonáře, Josefa Ryšku, zatkla Státní bezpečnost 23. 6. 1950. Jeho studenty na bohoslovecké fakultě už za tento semestr zkoušel dr. Emil Pluhař, který v Olomouci vyučoval morální teologii. Fakulta byla 16. 3. 1950 vyňata ze svazku Univerzity Palackého a podřízena přímo Státnímu úřadu pro věci církevní¹⁶ a ke dni 14. 7. 1950 byla, jako mnohé jiné teologické vzdělávací instituce, zrušena.¹⁷

Zatčení a věznění, dělnické působení

23. 6. 1950 byl Ryška zatčen a vzat do vazby. Nejprve byl odvezen do věznice Valdice–Kartouzy a poté do Ruzyně v Praze. Protože jako biskupský sekretář obstarával vedení kanceláře arcibiskupa Matochy, nebylo obtížné obvinít ho z činnosti nepřátelské tehdejšímu státnímu, „lidově-demokratickému“ zřízení. Protistátní činnost byla u Ryšky spatřována např. v získávání informací o situaci v diecézi

¹³ ZA Opava, pob. Olomouc, Universita Olomouc do r. 1950, inv. č. 1525, kart 384: Protokol ze zasedání prof. sboru teologické fakulty ze dne 3. 10. 1949 a ze dne 5. 12. 1949: materiály k Ryškově habilitaci byly zaslány 21. 7. 1949 předsedovi inspekční komise JUDr. J. Blažkem k dobrozdání. Prof. Blažke je zaslal s příznivým doporučením na MŠVU do Prahy, odkud však (ani po osobní intervenci rektorky olomoucké univerzity dr. Jiřiny Popelové-Otáhalové, která byla ujistiána o tom, že věc bude příznivě vyřízena) žádná odpověď nepřišla.

¹⁴ V olomoucké diecézi např. proces Zela a spol.

¹⁵ Srov. CHAROUZ, Jindřich Zdeněk, *Biskup – vyznavač Josef Karel Matocha*, s. 55: Arcibiskup Matocha si do okruhu nejbližších spolupracovníků vedle generálního vikáře vybral jako prvního sekretáře mons. ThDr. Josefa Mošťka a od 1. 4. 1948 jako druhého sekretáře a ceremonáře právě mons. ThDr. Josefa Ryšku. Dr. Moštěk byl však již (16. 6. 1949) zatčen státními orgány a jako výpomocný arcibiskupský sekretář a ceremonář byl ustanoven od 31. 8. 1949 Josef Prášek. 23. 6. 1950 pak byli oba biskupští sekretáři (Prášek i Ryška) zatčeni, koncem července pak také generální vikář Zela a další kněží (Kubíček, Lochman atp.).

¹⁶ Srov. § 33 a § 34 z. č. 58/1950 Sb. o vysokých školách z 16. 3. 1950.

¹⁷ Srov. § 1 vl. nařízení č. 112/1950 Sb. o bohosloveckých fakultách, ze dne 14. 7. 1950.

pro stále více izolovaného biskupa, v získávání jmen zatčených kněží, doručování zásilek a oběžníků od arcibiskupa kněžím, v Ryškově kritických připomínkách ke státnímu zřízení a k tehdy novým zákonům o hospodářském zabezpečení církvi a náboženských společností státem při jeho přednáškách na bohoslovecké fakultě, atp.¹⁸ Obviněn byl z toho, že jako kurýr měl dopravovat z Olomouce tajné instrukce na apoštolskou nunciaturu v Praze a na pražskou arcibiskupskou konzistoř. K tíži mu bylo navíc připočteno, že se účastnil tajného svěcení biskupa Františka Tomáška v říjnu 1949, čímž se měl osobně podílet na přípravě ilegální paralelní církevní organizace.¹⁹

Odsouzen byl Státním soudem v Praze, v rámci tzv. sekretářského procesu²⁰ dne 31. 1. 1951 pro trestný čin velezrady a vyzvědačství, a to k nepodmíněnému trestu odnětí svobody v trvání dvanácti let, k peněžitému trestu 2000 Kčs a ke ztrátě čestných práv občanských na dobu deseti let. Dne 9. 5. 1960 byl propuštěn na amnestii prezidenta republiky.²¹ Ve výkonu trestu byl tedy Josef Ryška nakonec společně s dobou vazby deset let bez jednoho měsíce.

Po propuštění z vězení pracoval Ryška od 23. 5. 1960 v dělnických profesích: nejdříve jako pomocný dělník Okresního stavebního podniku v Hranicích, od 13. 11. 1961 pak až do 15. 7. 1966 jako vazač VŽKG v Ostravě. Státní souhlas k výkonu duchovní činnosti mu byl opět udělen až v době politického uvolnění, kdy se vrátil do pastorace.²²

¹⁸ Srov. *Zápis o výpovědi J. Ryšky na velitelství StB v Praze ze dne 10. 11. 1950*. In Neroztříděná pozůstalost J. Ryšky, dosud uchována na faře v Nedakonicích.

¹⁹ Kol. autorů, *Dějiny Olomouce*, sv. 2, Olomouc, Univerzita Palackého v Olomouci, 2009, str. 310.

²⁰ Srov. BALÍK, Stanislav, HANUŠ, Jiří, *Katolická církev v Československu 1945–1989*, Brno, CDK, 2007, s. 116: V sekretářském procesu tzn. Pácha a spol. byli odsouzeni druhý sekretář arcibiskupa Berana V. Pácha, sekretář biskupa Píchy R. Rykýř, sekretář arcibiskupa Matochy J. Ryška, administrátor probošství na Svaté Hoře J. Hynek, CSsR, děkan ve Vodňanech T. Beránek a archivář břevnovského opatství laik J. Čefovský.

²¹ Srov. *Rozhodnutí Krajského soudu v Praze o prominutí zbytku trestu J. Ryškovi č.j. Ts I/VIII 42/50*. In Neroztříděná pozůstalost J. Ryšky, dosud uchována na faře v Nedakonicích. Tato amnestie byla vyhlášena rozhodnutím prezidenta ČSSR Antonína Novotného č. j. 54/1960 Sb., a odsouzenému byl prominut zbytek trestu odnětí svobody v délce 2 roky 2 měsíce a 14 dní pod podmínkou, že se do 10 let nedopustí úmyslného trestného činu (tj. od 9. 5. 1960). Zároveň mu byl prominut dosud nezaplacený peněžitý trest, ztráta občanských práv a náklady na řízení.

²² BALÍK, Stanislav, HANUŠ, Jiří, *Katolická církev v Československu 1945–1989*, Brno, CDK, 2007, s. 118: Kněží, propuštění na květnovou amnestii 1960 se až na výjimky ke kněžské službě nemohli vrátit okamžitě. Státní souhlas jim byl ve větší míře udělován až v letech 1966–1968; některým však byl v sedmdesátých letech znovu odebrán.

Návrat do pastorační a druhé působení na fakultě

15. 7. 1966 se tedy Josef Ryška vrátil do pastorační, byl ustanoven na místo kooperátora v Ostravě – Porubě, kde zůstal do 31. 7. 1968. V srpnu 1968 byl jmenován dómským vikářem a konzistoriálním úředníkem v Olomouci, opět začal pracovat také pro olomoucký církevní soud jako notář.²³ V roce 1968 bylo také zahlazeno jeho odsouzení usnesením Okresního soudu v Ostravě ze dne 11. 11. 1968.²⁴

Během několika měsíců uvolnění v roce 1968²⁵ se měnila situace i pro české katolíky. Apoštolský administrátor pražské arcidiecéze František Tomášek zřídil *Dílo koncilové obnovy*,²⁶ které mělo uvádět do praxe v ČSSR závěry II. vatikánského koncilu (1962–1965). Opět začala vycházet katolická periodika, byla obnovena Charita. Začalo se také vyjednávat s Apoštolským stolcem o obsazení biskupských stolců.

Většina biskupů²⁷ se vrátila do čela svých diecézí: 15. května 1968 biskup Karel Skoupý do Brna, 9. června 1968 biskup Josef Hlouch do Českých Budějovic a 1. září 1968 do Litoměřic biskup Štěpán Trochta. Veřejně také začal vystupovat jako pražský pomocný biskup Kajetán Matoušek. Pouze biskup Karel Otčenášek se nemohl ujmout řízení diecéze v Hradci Králové. Také v olomoucké diecézi pokračovala sedisvakance, protože arcibiskup Karel Matocha (od velikonoce 1950 internovaný a později zcela izolovaný v olomoucké arcibiskupské rezidenci) zemřel v roce 1961, diecézi pak vedl kapitulní vikář Josef Glogar, po jeho úmrtí v říjnu 1969 kapitulní vikář a později apoštolský administrátor Josef Vrana.

Došlo také k vyjasnění právní existence či neexistence řeholního života v Československu. V krátkém období v letech 1968–1970 bylo také možno přijímat dorost do řádů a řeholních společností.²⁸

²³ *Přísaha notáře J. Ryšky ze dne 6. 10. 1968.* In Archív Interdiecézního soudu v Olomouci.

²⁴ Srov. *Usnesení Okresního soudu v Ostravě č. 8Nt 56/68 ze dne 11. 11. 1968.* In Nerozříděná pozůstalost J. Ryšky, dosud uchována na faře v Nedakonicích.

²⁵ Tzv. Pražské jaro, tj. období krátkého uvolnění politické situace od ledna do srpna 1968, které bylo ukončeno invazí vojsk pěti států Varšavského paktu na území ČSSR.

²⁶ Hlavními aktivisty tohoto díla byli kněží Jiří Reinsberg, Josef Zvěřina, Oto Mádr, Antonín Mandl a další. Dílo se mělo rozšířit po celém Československu.

²⁷ Srov. BALÍK, Stanislav, HANUŠ, Jiří, *Katolická církev v Československu 1945–1989*, Brno, CDK, 2007, s. 84, 90–91.

²⁸ Týkalo se to jen ženských řeholních řádů a kongregací. Pozn. red.

V Olomouci byla v té době obnovena teologická studia: byla zde zřízena pobočka pražsko-litoměřické teologické fakulty.²⁹ Josef Ryška mohl v této době (1968–1972) opět přednášet církevní právo na této obnovené pobočce nejdříve jako externista bez jmenování, 23. 9. 1970 byl jmenován lektorem pro obor církevní právo pro školní rok 1970/1971. Již 22. 9. 1971 ho však Ministerstvo kultury neschválilo jako přednášejícího, musel opět opustit vysokoškolskou půdu a mohl zůstat činným pouze v pastoraci. Církevní právo po něm převzal redemptorista a konzultor komise Apoštolského stolce pro revizi Kodexu kanonického práva doc. Jan Jaroš, který ho přednášel i po zrušení olomoucké pobočky až do roku 1976, i když už pouze na litoměřické bohoslovecké fakultě.³⁰

Opětovný návrat do pastorace

1. 9. 1972 odešel Josef Ryška opět do pastorace, byl ustanoven administrátorem farnosti Moravský Beroun a excurrento administrátorem farnosti Valteřice. Pokračoval také ve své práci pro církevní soud v Olomouci, jehož členem zůstal až do své smrti. 17. 10. 1980 ho apoštolský administrátor biskup Josef Vrana jmenoval čestným kanovníkem Kroměřížské kolegiální kapituly u sv. Mořice.³¹

1. 7. 1983 byl Josef Ryška opět přeložen,³² tentokrát na Moravské Slovácko. Stal se farářem v Nedakonicích a excurrento administrátorem v Kostelanech nad Moravou, kde pozeňnaně působil 23 let až do své smrti. 30. 7. 2001 byl Josef Ryška uvolněn ze služby administrátora excurrento v Kostelanech nad Moravou a zůstal

²⁹ Srov. NOVOTNÝ, Vojtěch, *Katolická teologická fakulta 1939–1990*, Praha, Karolinum, 2007, s. 244–266: Tato pobočka (oficiální název fakulty tehdy zněl Cyrilometodějská bohoslovecká fakulta v Praze se sídlem v Litoměřicích, pobočka Olomouc) byla zřízena v budově arcibiskupské rezidence v Olomouci, vedl ji jako proděkan prof. církevních dějin dr. Bohumil Zlámal. Předpokládalo se, že vznikem pobočky byl učiněn první krok k obnově olomoucké bohoslovecké fakulty, k tomu však již pro pokračující normalizaci nedošlo a 30. 6. 1974 byla činnost pobočky ukončena.

³⁰ Srov. NOVOTNÝ, Vojtěch, *Katolická teologická fakulta 1939–1990*, Praha, Karolinum, 2007, s. 348 a 386.

³¹ *Jmenovací listina Nr. 978/80 – ord.* In Archiv ordinariátu olomouckého arcibiskupství, osobní složka J. Ryšky.

³² *Opis dekretu ap. administratury v Olomouci č. j. 1364/83* ze dne 7. 7. 1983 o ustanovení J. Ryšky administrátorem v Nedakonicích a exk. adm v kostelanech s účinností od 1. 7. 1983. In: Archiv ordinariátu olomouckého arcibiskupství, osobní složka J. Ryšky.

pouze nedakonickým farářem.³³ Zemřel v neděli 22. 10. 2006 ve věku 91 let³⁴ a byl pohřben 26. 10. 2006 do kněžské hrobky na hřbitově v Nedakonicích.

Za svou statečnost a věrnost církvi byl 26. 6. 1993 papežem Janem Pavlem II. jmenován čestným papežským prelátem.³⁵

Odborná kanonickoprávní činnost

Mimo svého rodného českého jazyka ovládal Josef Ryška slovem i písmem latinu, němčinu a italštinu. V odborné publikační činnosti mu bylo víceméně po celý jeho aktivní život bráněno, přesto můžeme dohledat několik jeho textů. Připravil a tiskem vydal svou disertační a habilitační práci v nákladu 800 kusů: jedná se o dvousvazkový latinsky psaný text *De probatione per iusiurandum in processu criminali canonico (Pars prima: Introductio et origenes. Pars secunda: Evolutio iurisiurandi purgationis usque ad Gratiani tempora)*.³⁶ Pro své přednášky v letech 1968–1972 napsal Ryška v českém jazyce³⁷ cyklostylem rozšiřovaná skripta, v nichž se snažil zasadit svoji disciplínu do širšího kontextu: vztah morálky a práva, ústavní právo církve, autorita a moc ve společnosti i v církvi, náboženská svoboda, vztah církev – stát. V periodiku *Via* byly zveřejněny jeho články s názvy „Manželské ohlášky“³⁸ a „Biskupské konference“³⁹ a také jedna odpověď na dotaz z redakční pošty, týkající se odpustkové praxe.⁴⁰ V roce 1971 zpracoval

³³ *Dekret arcibiskupa J. Graubnera č. j. D-155/2001* ze dne 30. 7. 2001 o uvolnění J. Ryšky ze služby adm. exkurendo v Kostelanech nad Moravou s platností od 1. 8. 2001. In: Archiv ordinariátu olomouckého arcibiskupství, osobní složka J. Ryšky.

³⁴ Srov. *Úmrtní list J. Ryšky*, In: Neroztríděná pozůstalost J. Ryšky, dosud uchována na faře v Nedakonicích.

³⁵ *Jmenovací listina ze dne 26. 6. 1993*. In: Archiv ordinariátu olomouckého arcibiskupství, osobní složka J. Ryšky.

³⁶ RYŠKA, Josephus, *De probatione per iusiurandum in processu criminali canonico. Pars prima: Introductio et origenes. Pars secunda: Evolutio iurisiurandi purgationis usque ad Gratiani tempora*. Olomucii, Editio Velehrad, 1948.

³⁷ Text český, definice a text kánonů CIC/1917 byly psány česky i latinsky. Skripta měla 34 stran a kromě výše uvedeného širšího kontextu se zabývala prameny kanonického práva a 1. a 2. knihou CIC/1917.

³⁸ RYŠKA, Josef, *Manželské ohlášky* In: *Via*, 1968/3, str. 58, cit dle: <http://depositum.cz/knihovny/via/strom.clanek.php?clanek=20350> (2010).

³⁹ RYŠKA, Josef, *Biskupské konference* In: *Via*, 1970/3, str. 47–48, cit dle: <http://depositum.cz/knihovny/via/strom.clanek.php?clanek=20799> (2010).

⁴⁰ RYŠKA, Josef, *Z redakční pošty* In: *Via*, 1969/2, str. 32, cit dle: <http://depositum.cz/knihovny/via/strom.clanek.php?clanek=20484> (2010).

Josef Ryška společně s Jaroslavem Michalem pro periodikum *Duchovní pastýř* přehledový článek „Revize procesního práva“.⁴¹ Ve sborníku *Litera oživená slovem*⁴² byl publikován Ryškův příspěvek „Sankce v církvi“, přednesený na semináři o novém Kodexu kanonického práva v srpnu 1984 v Hradci Králové. V jeho pozůstalosti se našel ještě připravený strojepis z roku 1970 s tématem „Trestní právo v církvi“, který pravděpodobně nebyl publikován, dále rovněž nevydaný čtyřstránkový příspěvek ke změnám v procesním právu Kodexu kanonického práva z roku 1917 s názvem „Revize kodexu: IV kniha“, a desetistránkový příspěvek „Revize kodexu“, který byl šířen pro vnitřní potřebu mezi klérem olomoucké arcidiecéze v květnu 1971.⁴³

Kromě svého dvojího působení na bohoslovecké fakultě v l. 1948–1950 a 1968–1972 uplatňoval Ryška svou odbornost u církevního soudu v Olomouci, kde přijal v březnu 1947 officium prosynodálního soudce od r. 1947, které vykonával až do svého zatčení v r. 1950. Od roku 1968 byl notářem soudu, od r. 1973 až do konce života obhájcem svazku.⁴⁴ Na tomto postu nejen hájil platnost manželství, jak mu úřad ukládal, ale k činnosti soudu přispíval i dalšími věcnými a organizačními usměrňováními a také často velmi případnými komentáři při zpracovávání spisů.

V roce 1990 byla obnovena činnost bohoslovecké fakulty v Olomouci, v této době však již měl P. Ryška 75 let, a proto už s ním jako s přednášejícím kanonické právo nemohli počítat.⁴⁵

Na mons. Josefa Ryšku vzpomínají s velkou vděčností jeho někdejší studenti, farníci z obcí, ve kterých během svého života pastoračně působil, i členové olomouckého Interdiecézního soudu jako na vzácného člověka, duchovně i lidsky zralého, kterého prožitě utrpení nezlomilo, ale zdokonalilo a zušlechtilo a jehož odborná erudice i rozhled byla udivující i v jeho pokročilém věku.

⁴¹ RYŠKA, Josef, MICHAL, Jaroslav, *Revize procesního práva* In: *Duchovní pastýř*, 3. březen 1971, roč. XX, s. 40–41.

⁴² RYŠKA, Josef, *Sankce v církvi* In: POKORNÝ, Ladislav (red.), *Litera slovem oživená*, Praha, Česká katolická charita, 1985. s. 66–74.

⁴³ Srov. Neroztřídná pozůstalost J. Ryšky, dosud uchována na faře v Nedakonicích.

⁴⁴ *Přísaha defensora vinculi J. Ryšky ze dne 12. 3. 1973*. In Archív Interdiecézního soudu v Olomouci.

⁴⁵ Srov. BUREŠOVÁ, Jana, *Seznam učitelských a vědeckovýzkumných pracovníků Univerzity Palackého za léta 1946–1995* In: *Padesát let z dějin obnovené univerzity*, Olomouc: vyd. Univerzita Palackého, 1996. ISBN 80-7067-626-4, s. 195: Církevní právo zde tehdy krátce učil JUDr. Miroslav Černý (pouze v roce 1990), po něm nastoupil prof. Edward Górecki a doc. František Polášek, odborným asistentem se stal Mgr. Damián Němec.

Resumé

Článek se zabývá osobností a životním dílem kněze a kanonisty Josefa Ryšky, člena církevního soudu v Olomouci, vyučujícího kanonické právo na olomoucké bohoslovecké fakultě v dobách totality. Po svých teologicko-právních studiích na Papežském institutu obojího práva při Lateránské univerzitě měl Josef Ryška všechny předpoklady pro úspěšnou vědeckou kanonistickou práci. V té mu ale bylo, kromě krátkých období uvolnění politické situace v tehdejší Československu, téměř po celý jeho aktivní život bráněno, mimo jiné i téměř desetiletým vězněním. Své poslání spatřoval Josef Ryška v pastoraci a v práci pro olomoucký církevní soud, kde pracoval nejdříve jako soudce, později jako notář a nakonec jako obhájce manželského svazku.

Summary

Josef Ryška, a Priest and Canon Law Expert

The article presents the life and work of the priest and canon law expert Josef Ryška, a member of the Church tribunal in Olomouc and a lecturer on canon law at the Olomouc theological school during the communist totalitarian regime. He fulfilled all prerequisites to become a successful canon researcher through his studies of theology and law at the Pontifical Institute of *Utriusque Iuris* at the Pontifical Lateran University. However, he was not permitted to embark on a career because of the political situation in Czechoslovakia at that time; additionally, the communist regime imprisoned him for almost ten years. Josef Ryška saw his calling in pastoral work and work for the Olomouc Church tribunal, where he first served as a judge, later as a notary, and finally as a defender of marriage.

Zusammenfassung

Josef Ryška, Priester und Kanonist

Der Artikel schildert das Lebenswerk von Josef Ryška als Priester und Kanonist, der in der Zeit der kommunistischen Totalität Richter beim Kirchengericht in Olmütz war und der das Kirchenrecht an der Theologischen Fakultät in Olmütz lehrte. Nach dem theologisch-rechtlichen Studium am Institut *Utriusque Iuris* der Lateranuniversität hatte Josef Ryška die besten Voraussetzung für eine wissenschaftliche Arbeit im Bereich des Kirchenrechts. Es wurde ihm das ganze aktive Leben in der damaligen Tschechoslowakei, mit der Ausnahme der kurzen Perioden der politischen Lockerung, in deren Ausübung auch durch das fast zehnjährige Gefängnis gehindert. Josef Ryška sah seine Berufung in der pastoralen Tätigkeit und in der Arbeit für Kirchengericht in Olmütz, wo er zunächst als Richter, später als Notar und letztendlich als Eheverteidiger tätig war.

Riassunto

Josef Ryška, prete e canonista

L'articolo si occupa della personalità e le opere del prete e canonista Josef Ryška, membro del tribunale ecclesiastico a Olomouc, docente di diritto canonico alla facoltà di teologia a Olomouc nel periodo comunista. Dopo i suoi studi teologico-giuridici al Istitutus Utriusque Iuris della Pontificia Università Lateranense Josef Ryška aveva tutti i presupposti per una carriera scientifica in diritto canonico che gli fu attivamente impedita – esclusi brevi periodi di sgelo politico nella Cecoslovacchia di allora – fra l'altro anche con il suo imprigionamento quasi decennale. Josef Ryška vedeva la sua missione nell'attività pastorale e nel lavoro per il tribunale ecclesiastico locale dove svolse prima la carica del giudice, poi notaio e alla fine il difensore del vincolo.

O autorce

Mgr. Monika Menke Th.D. (nar. 1975 v Uherském Hradišti) vystudovala teologii na Cyrilometodějské teologické fakultě UP v Olomouci, absolvovala zde doktorské studium a v současné době je odbornou asistentkou katedry církevního práva na této fakultě a notářkou Interdiecézního soudu v Olomouci.

Mgr. Monika Menke, Th.D., born in 1975 in Uherské Hradiště, studied theology at the Sts Cyril and Methodius School of Theology of Palacký University in Olomouc, where she received her doctoral degree. Currently she works as an assistant in the Department of Church Law at the same school and serves as a notary for the Interdiocesan Tribunal in Olomouc.

Mgr. Monika Menke Th.D. (geb. in 1975 in Uherské Hradiště), absolvierte das Studium der Theologie und das Doktorandenstudium an der Cyrill-Methodius-Fakultät der Palacký Universität in Olmütz, wo sie auch zur Zeit als wissenschaftliche Mitarbeiterin an dem Lehrstuhl für Kirchenrecht tätig ist. Gleichzeitig arbeitet sie als Notarin bei dem Interdiözesangerichts zu Olmütz.

Mgr. Monika Menke Th.D. (nata nel 1975 a Uherské Hradiště) si è laureata in teologia alla Facoltà Teologica dei Santi Cirillo e Metodio della Università di Palacký a Olomouc, dopo gli studi di ricerca è attualmente assistente specializzato alla Cattedra del diritto canonico della medesima facoltà e notaio del Tribunale interdiocesano a Olomouc.

**V komplexu dominikánského kláštera sv. Jiljí
je otevřeno**

**KNIHKUPECTVÍ OLIVA,
které nabízí nejúplnější produkci české literatury a časopisů
vydaných v oboru
církevní právo.**

**Najdete zde bohatou nabídku knih z oblasti z teologie,
historie a filosofie.**

Adresa: Jiiská 7, 110 00 Praha 1,

Otevřeno: Po–Pá, 10–18 hod.

Tel. 606 657 544

Internetový obchod <http://oliva.op.cz>.

Těšíme se na vaši návštěvu a objednávky!

Změněné kánony kodexů kanonického práva

Přeložil a poznámkami opatřil doc. Damián Němec O.P.

1. Změny zavedené motu proprio *Ad tuendam fidem* Jana Pavla II. (18. 5. 1998):

CIC/1983

- kán. 750
- kán. 1371

CCEO

- kán. 599
- kán. 1436

2. Změny zavedené motu proprio *Omnium in mentem* Benedikta XVI. (26. 10. 2009, účinnost 9. 4. 2010)

CIC/1983

- kán. 1008
- kán. 1009
- kán. 1086 § 1
- kán. 1117
- kán. 1124

CCEO – nebyly zavedeny změny

Legenda:

tučnou kurzívou: nové texty; **přeškrtnutou kurzívou:** zrušené texty

KODEX KANONICKÉHO PRÁVA (1983)

<p>Can. 750 – § 1. Fide divina et catholica ea omnia credenda sunt quæ verbo Dei scripto vel tradito, uno scilicet fidei deposito Ecclesiae commisso, continentur, et insimul ut divinitus revelata proponuntur sive ab Ecclesiae magisterio sollemni, sive ab eius magisterio ordinario et universali, quod quidem communi adhaesione christifidelium sub ductu sacri magisterii manifestatur; tenentur igitur omnes quascumque devitare doctrinas iisdem contrarias.</p> <p>§ 2. Firmiter etiam amplectenda ac retinenda sunt omnia et singula quæ circa doctrinam de fide vel moribus ab Ecclesiae magisterio definitive proponuntur, scilicet quæ ad idem fidei depositum sancte custodiendum et fideliter exponendum requiruntur; ideoque doctrinæ Ecclesiae catholicæ adversatur qui easdem propositiones definitive tenendas recusat.</p>	<p>Kán. 750 – § 1. Vírou božskou a katolickou je nutno věřit vše, co je obsaženo v psaném nebo tradicí sděleném Božím slově, jediném pokladu víry, církvi svěřeném, a co je zároveň předkládáno jako Bohem zjevené buď slavnostním učitelským úřadem církve, nebo jejím řádným a obecným učitelským úřadem; toto se projevuje společným přijetím křesťany pod vedením posvátného učitelského úřadu; proto jsou všichni povinni varovat se každého učení, které je s ním v rozporu.</p> <p>§ 2. Pevně je také třeba přijímat a uznávat vše, co učitelský úřad církve o víře a mravech vyhláší za definitivní, tedy to, co je třeba k náležitému uchování a věrnému vysvětlování pokladu víry; proto se neshoduje s naukou katolické církve ten, kdo odmítá definitivní vyhlášení tohoto charakteru.</p>
<p>Can. 1008 – Sacramento ordinis ex divina institutione inter christifideles quidam, caractere indelebili quo signantur, constituuntur sacri ministri, qui nempe consecrantur et deputantur ut, pro suo quisque gradu, <i>in persona Christi Capitis munera docendi, sanctificandi et regendi adimplentes, Dei populum pascant novo et peculiari titulo Dei populo inserviant.</i></p>	<p>Kán. 1008 – Svátostí svěcení se z Božího ustanovení někteří věřící, označeni nezrušitelným znamením, stávají posvátnými služebníky, kteří jsou zasvěceni a určení, aby, každý podle svého stupně, <i>in osobe Krista – Hlavy vykonávali úřad učít, posvěcovat a vést, a tak pástí Boží lid z nového a specifického důvodu sloužili Božímu lidu.</i></p>
<p>Can. 1009 – § 1. Ordines sunt episcopatus, presbyteratus et diaconatus.</p> <p>§ 2. Conferuntur manuum impositione et precatione consecratoria, quam pro singulis gradibus libri liturgici præscribunt.</p> <p>§ 3. Qui constituti sunt in ordine episcopatus aut presbyteratus missionem et facultatem agendi in persona Christi Capitis accipiunt, diaconi vero vim populo Dei serviendi in diaconia liturgiæ, verbi et caritatis.</p>	<p>Kán. 1009 – § 1. Stupně svátostí svěcení jsou: biskupský, kněžský a jáhenský.</p> <p>§ 2. Svátost svěcení se uděluje vkládáním rukou a modlitbou svěcení, kterou pro jednotlivé stupně předepisují liturgické knihy.</p> <p>§ 3. Ti, kdo byli vysvěceni na biskupa nebo kněze, přijímají poslání a pověření jednat v osobě Krista – Hlavy, jáhni naproti tomu přijímají potřebnou sílu, aby sloužili Božímu lidu v „diakonii“ (službě) liturgie, slova a lásky.</p>

<p>Can. 1086 – § 1. Matrimonium inter duas personas, quarum altera sit baptizata in Ecclesia catholica vel in eandem recepta <i>nec actu formali ab ea defecerit</i>, et altera non baptizata, invalidum est.</p> <p>§ 2. Ab hoc impedimento ne dispensetur, nisi impletis condicionibus de quibus in can. 1125 et 1126.</p> <p>§ 3. Si pars tempore contracti matrimonii tamquam baptizata communiter habebatur aut eius baptismus erat dubius, præsumenda est, ad normam can. 1060, validitas matrimonii, donec certo probetur alteram partem baptizatam esse, alteram vero non baptizatam.</p>	<p>Kán. 1086 – § 1. Neplatné je manželství mezi dvěma osobami, z nichž jedna je pokřtěna v katolické církvi nebo do ní přijata <i>a neodpadla od ní formálním úkonem</i>, a druhá osoba je nepokřtěná.</p> <p>§ 2. Od této překážky se může udělit dispens až po splnění podmínek v kán. 1125 a 1126.</p> <p>§ 3. Jestliže některá strana je v době uzavření manželství obecně považována za pokřtěnou nebo jestliže její křest byl pochybný, předpokládá se podle kán. 1060 platnost manželství, dokud se s jistotou neprokáže, že jedna strana je pokřtěná a druhá pokřtěna není.</p>
<p>Can. 1117 – Statuta superius forma servanda est, si saltem alterutra pars matrimonium contrahentium in Ecclesia catholica baptizata vel in eandem recepta sit <i>neque actu formali ab ea defecerit</i>, salvis præscriptis can. 1127, § 2.</p>	<p>Kán. 1117 – Výše stanovenou formu je nutno zachovat, jestliže alespoň jedna ze stran uzavírajících manželství je pokřtěna v katolické církvi nebo byla do ní přijata <i>a neodpadla od ní formálním úkonem</i>, při zachování kán. 1127 § 2.</p>
<p>Can. 1124 – Matrimonium inter duas personas baptizatas, quarum altera sit in Ecclesia catholica baptizata vel in eandem post baptismum recepta, <i>quæque nec ab ea actu formali defecerit</i>, altera vero Ecclesiae vel communitati ecclesiali plenam communionem cum Ecclesia catholica non habenti adscripta, sine expressa auctoritatis competentis licentia prohibitum est.</p>	<p>Kán. 1124 – Bez výslovného dovození příslušného představeného je zakázáno manželství mezi dvěma pokřtěnými osobami, z nichž jedna je pokřtěna v katolické církvi nebo je do ní po křtu přijata <i>a formálním úkonem od ní neodpadla</i>, a druhá osoba patří do jiné církve nebo církevní společnosti, která není v plném společenství s katolickou církví.</p>
<p>Can. 1371 – Iusta poena puniatur: 1° qui, præter casum de quo in can. 1364 § 1, doctrinam a Romano Pontifice vel a Concilio (Ecumenico damnatam docet vel doctrinam, de qua in can. 750 § 2 vel in can. 752, pertinaciter respuit, et ab Apostolica Sede vel ab Ordinario admonitus non retractat;</p> <p>2° qui aliter Sedi Apostolicæ, Ordinario, vel Superiori legitime præcipienti vel prohibenti non obtemperat, et post monitum in inobœdientia persistit.</p>	<p>Kán. 1371 – Spravedlivým trestem bude potrestán: 1° kdo, kromě případu, o němž v kán. 1364 § 1, učí nauce odsouzené papežem nebo obecným sněhem, nebo nauku, o níž v kán. 750 § 2 nebo v kán. 752, tvrdošjně odmítá a neodvolá po napomenutí Apoštolským stolcem nebo ordinářem; 2° kdo v jiných případech neuposlechně Apoštolský stolec nebo ordináře nebo představeného, pokud zákonně příkazují nebo zakazují, a po napomenutí setrvá v neposlušnosti.</p>

KODEX KÁNONŮ VÝCHODNÍCH CÍRKVÍ (1990)

Can. 598 – § 1. Fide divina et catholica ea omnia credenda sunt, quæ verbo Dei scripto vel tradito, uno scilicet deposito fidei Ecclesiae commisso continentur et simul ut divinitus revelata proponuntur sive ab Ecclesiae magisterio sollemni sive ab eius magisterio ordinario et universalis, quod quidem communi adhesionem christifidelium sub ductu sacri magisterii manifestatur; tenentur igitur omnes christifideles quascumque devitare doctrinas eisdem contrarias.

§ 2. *Firmiter etiam amplectenda ac retinenda sunt omnia et singula quæ circa doctrinam de fide vel moribus ab Ecclesiae magisterio definitive proponuntur, scilicet quæ ad idem fidei depositum sancte custodiendum et fideliter exponendum requiruntur; ideoque doctrinæ Ecclesiae catholice adversatur qui easdem propositiones definitive tenendas recusat.*

Can. 1436 – § 1. Qui aliquam veritatem fidei divina et catholica credendam denegat vel eam in dubium ponit aut fidem christianam ex toto repudiat et legitime monitus non respiscit, ut hæreticus aut apostata excommunicatione maiore puniatur, clericus præterea aliis pœnis puniri potest non exclusâ depositione.

§ 2. Præter hos casus, qui *sustinet pertinaciter respuit* doctrinam, quæ a Romano Pontifice vel Collegio Episcoporum magisterium authenticum exercentibus *ut definitive tuenda proponitur, vel sustinet doctrinam quæ* ut erronea damnata est, nec legitime monitus respiscit, congrua pœna puniatur.

Kán. 598 – § 1. Vírou božskou a katolickou je nutno věřit vše, co je obsaženo v psaném nebo tradici sděleném Božím slově, jediném pokladu víry, církvi svěřeném, a co je zároveň předkládáno jako Bohem zjevené buď slavnostním učitelským úřadem církve, nebo jejím řádným a obecným učitelským úřadem; toto se projevuje společným přijetím křesťany pod vedením posvátného učitelského úřadu; proto jsou všichni povinni varovat se každého učení, které je s ním v rozporu.

§ 2. *Pevně je také třeba přijímat a uznávat každou jednotlivou nauku o víře a mravech, kterou církev svým učitelským úřadem definitivně vyhlásila, tedy to, co je třeba k náležitému uchování a věrnému vysvětlení pokladu víry; proto se neshoduje s naukou katolické církve ten, kdo odmítá definitivní vyhlášení tohoto charakteru.*

Kán. 1436 – § 1. Kdo popírá nebo zpochybňuje některou pravdu, kterou je nutno věřit vírou božskou a katolickou, nebo kdo odmítne křesťanskou víru jako celek a po zákonném napomenutí se nenapraví, bude jako bludař nebo odpadlík od víry potrestán větší exkomunikací, duchovní kromě toho může být potrestán dalšími tresty nevyjímaje laicizaci.

§ 2. Kdo v jiných případech *podporuje zatvrzele odmítá* nauku, která je papežem nebo sborem biskupů vykonávajícím autenticky učitelský úřad církve *definitivně předložena k víře, nebo se drží nauky*, která je zavržena jako chybná, a ani po zákonném napomenutí se nenapraví, bude potrestán odpovídajícím trestem.

Stanislav Příbyl: *Tschechisches Staatskirchenrecht nach 1989*

Nakladatelství L. Marek, Brno, 2010, 167 s., ISBN 978-80-87127-26-1.

Velikým přínosem pro vědu o českém konfesním právu je uvedená monografie. Její autor doc. JUDr. Stanislav Příbyl, Ph.D., JCD, ji připravil k vydání v rámci edice *Deus et Gentes*, vydávané Husitskou teologickou fakultou Univerzity Karlovy. Vyšla jako její 15. svazek ve shora uvedeném brněnském nakladatelství. Jde o výstup výzkumného záměru, který je brilantním završením autorova mnohaletého úsilí pojednat o problematice českého konfesního práva souhrnně v jednom celku.

Již v roce 1997 učinil autor první krok k dosažení tohoto cíle: byla jím jeho spolupráce s autorem této recenze na přípravě základní vysokoškolské učebnice *Konfesní právo a církevní právo* o 330 stranách, která slouží studentům právnických fakult v České republice jako základní učební text pro oba obory dodnes.

V letech 2002–2004 se dr. S. Příbyl podílel na přehledném díle o českém konfesním právu, kterou širší kolektiv autorů specializujících se na české konfesní právo vydal ve Vídni pod záštitou prof. Richarda Potze a dalších představitelů vídeňské právnické fakulty v knižnici *Recht und Religion in Mittel- und Osteuropa* jako díl druhý – *Tschechien*. Při zpracování příslušných částí tohoto německy psaného díla dr. Příbyl získal nepochybně mnohé cenné zkušenosti, které vhodně zúročil při tvorbě nyní recenzovaného díla.

Řadu rozborů dílčích problémů českého konfesního práva dr. S. Příbyl uveřejnil v recenzovaných odborných časopisech, jako je *Revue církevního práva*, *Právník* a některé další. Souborně je pak vydal roku 2007 pod názvem *Konfesněprávní studie* jako 8. svazek shora uvedené edice *Deus et Gentes*.

Za jeden z velmi sympatických rysů recenzované monografie *Tschechisches Staatskirchenrecht nach 1989* považují, že se autor nenechal strhnout k běžnému několikacifernému číslování kapitol, podkapitol a odstavců, které ne vždy bývají ku prospěchu přehlednosti díla v oboru práv. Každou část svého díla uvádí výrazným a výstižným nadpisem ve verzálním písmu, plně vystihujícím její obsah. Po

krátkém úvodu ke každé části následují jednotlivé oddíly označované postupně jednotlivými písmeny velké abecedy a nadpisy v obyčejném písmu tučně vyznačeném. Ve svém textu postupuje historicky, od převratu v roce 1989 až po stav k 31. 12. 2009, i systematicky, od obecného ke zvláštnímu.

Období bezprostředně po politickém převratu na konci roku 1989 autor charakterizuje jednak prvními ústavněprávními změnami ještě v průběhu revolučních událostí (ústavní zákon z 29. 11. 1989), jednak změnami v trestněprávní materii bezprostředně po jmenování první nekomunistické vlády k 10. 12. 1989, provedenými novelou k trestnímu zákonu, která 13. 12. 1989 vypustila skutkové podstaty trestných činů omezujících lidská práva občanů včetně tří skutkových podstat v oblasti vysloveně náboženské.

Jako další převratný moment autor zaznamenává zákon z 23. 1. 1990, kterým byl zrušeno ustanovení § 7 zákona č. 218/1949 Sb., o hospodářském zabezpečení církví státem, jenž se týkal udílení tzv. „státního souhlasu k výkonu duchovenské činnosti“. Touto změnou byl fakticky zaveden stav nábožensky svobodného státu, konfesně a ideologicky neutrálního.

Důležitým momentem, kterým se recenzovaná monografie zabývá, je pochopitelně stále živá otázka restituce majetku církevních institucí. Kladně hodnotí úspěch spravedlivé věci, kterým bylo obnovení vlastnického práva původních majitelů k významné části klášterů dvěma zákony z července 1990 a z července 1991. Šlo o 265 objektů v celé ČSFR, z toho 72 objektů navracených zákonem z roku 1990 a 193 objektů navracených zákonem z roku 1991. Tyto budovy se staly základem pro otevření noviciátů i klášterních komunit jako předpokladu pro znovunabytí svobody mužských i ženských řeholních společenství. Umístěna v nich byla většina obnovených církevních škol, nejen řádových, ale i diecézních, jimž původní budovy vráceny vůbec nebyly, i podstatná část nově založených církevních škol mateřských, základních, středních i vyšších.

Vedle škol zakládaných podle nových předpisů již od roku 1990 církvemi a náboženskými společnostmi, resp. jejich složkami (diecézemi, kláštery, farnostmi) jako školy církevní, se autor zabývá také postavením veřejnoprávních teologických fakult. Pojednává o jejich začlenění do svazku univerzit, jak v případě tří teologických fakult zařazených do Univerzity Karlovy, katolické, evangelické i husitské, tak v případě obnovené Cyrilometodějské teologické fakulty zařazené do Univerzity Palackého v Olomouci a nově založené teologické fakulty českobudějovické, zařazené do Jihočeské univerzity.

Dalším tématem, kterým se monografie zabývá, je nové založení diplomatických styků s Apoštolským stolcem v červnu 1990 na úrovni nunciatury a velvyslanectví. Podrobně se věnuje stále živé a diskutované problematice, spojené s obnovou alternativní formy uzavření manželství k 1. 7. 1992, i s její další zákonnou úpravou.

V důkladném rozboru ústavněprávních změn daných Listinou základních práv a svobod, účinnou od 2. 2. 1991, autor podává svůj výklad o přechodu od komunistického konfesního státu „à rebours“ (s opačným předznamenáním) k nekonfesnímu státu. Zdůraznění zákazu jednoty státní moci s jednotlivým náboženským vyznáním či ateistickou ideologií vidí v reminiscenci na konfesně jednostranná ustanovení Obnoveného zřízení zemského z roku 1627 a jen po krátkou dobu platného konkordátu z roku 1855, zejména však na konfesně neméně jednostranná ustanovení o vládnoucím tzv. „vědeckém“ světovém názoru v éře komunistické diktatury (pod kterýmžto názvem se skrýval ideologický názor ateistický).

Autor se podrobně zabývá prvním zákonem o církvích a náboženských společnostech vyhlášeným v ČSFR pod č. 308/1991 Sb. a platným v SR dodnes. Je nepochybné, že tímto zákonem bylo dosaženo na území ČR nejvyššího standardu náboženské svobody v dějinách, trvajících od roku 1991 až do roku 2002. V souvislosti s tímto zákonem autor rozbírá diskutovanou otázku, do jaké míry jsou církve v ČR subjektem veřejného či soukromého práva. O to obtížnější, že v právním systému ČR nejsou tyto pojmy dostatečně ostře definovány (a nelze zcela jednoduše přejmout ani pohled německý, ani rakouský).

Velmi zajímavý je autorův individuální výklad postavení jednotlivých církví a náboženských společností v ČR registrovaných. O to je tento výklad zajímavější, že v kontrastu s jistým poklesem zájmu o „velké“ církve v ČR, který nelze popřít, je evidentní rostoucí vliv a početní vzrůst příslušníků jak „nových náboženských hnutí“, tak zejména i některých tradičních církví, jejichž dobře známá věrouka byla po staletí propracována. Tyto vyznavačské církve, které zahájily v českých zemích svou činnost již v 19. století nebo na počátku 20. století; autor označuje jako „svobodné církve“, tedy výrazem, který je v německém jazykovém kontextu obvyklý. Informuje o Jednotě bratrské, které u nás jako Evangelická církev ochranná získala státní uznání roku 1880, jakož o církvích, které o státní uznání v době monarchie a první republiky nežádaly, jako byla např. Svobodná církev reformovaná, pozdější Jednota česko-bratrská, od roku 1967 Církev bratrská v ČR i SR. Její současný výrazný růst jak co do počtu členů i sborů, tak činnosti v oblasti

diakonie a školství, je signifikantní. Podobně autor pojednává o Bratrské jednotě baptistů, Křesťanských sborech i Evangelické církvi metodistické.

Značnou pozornost autor věnoval vnitrostátnímu smluvnímu právu konfesnímu, zejména vnitrostátním smlouvám příslušných státních složek s Českou biskupskou konferencí a Ekumenickou radou církví v ČR, a to jak v oblasti vězeňské duchovní služby (od roku 1994), tak v oblasti vojenské duchovní služby (od roku 1998). Pojednává i o pozdějších smlouvách týkajících se duchovní služby ve prospěch policejního sboru a hasičského sboru a také o smlouvě s veřejnoprávním Českým rozhlasem o účasti na jeho náboženském vysílání. Probírá obsah uzavřené, ale neratifikované mezinárodní smlouvy České republiky s Apoštolským stolcem (2002), tematiku, která je dosud otevřená a živá.

Přibližně celou druhou polovinu své monografie autor věnuje českému konfesnímu právu ve světle druhého popřevratového zákona o církvích a náboženských společnostech, vydaného pod č. 3/2002 Sb., i jeho změny v důsledku zásahu Ústavního soudu ČR v Brně, publikované pod č. 4/2003 Sb. Na návrh skupiny senátorů Parlamentu České republiky byla vypuštěna část zákona, ohrožující další existenci charit a diakonií, a ustanovení, které mělo znemožnit investice církevních institucí i do jiných než jenom ryze náboženských aktivit, tedy také např. do aktivit zdravotnických, sociálních a školních. V odůvodnění nálezu Ústavního soudu je uvedeno k charakteristice církvi, že „... úkol těchto subjektů v žádném případě nelze redukovat na pouhé vyznávání určité náboženské víry ... nýbrž jejich činnost je podstatně širší a spočívá též ve vyzařování náboženských hodnot navenek, a to prostřednictvím nejen religiózní činnosti, ale také např. činností charitativní, humanitární a obecně vzdělávací.“

Autor se podrobně zabývá rozdílem mezi registrací církví a náboženských společností jako takových (včetně registrace svazů církví a náboženských společností) a mezi evidencí církevních právnických osob (resp. od novely k zákonu o církvích z roku 2005 tzv. „evidovaných právnických osob“), kteréžto rozlišení není podle názoru mnohých konfesionalistů v zákoně provedeno dostatečně zřetelně, a může ohrozit ústavně zaručenou autonomii církví a účinnosti jejich vnitřních předpisů.

Autor se zabývá zákonem z roku 2002 provedenou liberalizací registrace církví snížením početního censu žadatelů na 300 zletilých osob s trvalým pobytem na území ČR, což hodnotí kladně. Kritický vztah však zaujímá k zavedení dvoustupeňové registrace s tím související, a stejně tak k vytvoření pojmu „zvláštních

práv“, které se staly výsadou „elitního klubu jednadvaceti“, tj. těch církví, jež byly registrovány do roku 2002. Jistě má pravdu, že tzv. „zvláštní práva“ vůbec ničím zvláštním nejsou, jsou to obvyklá práva církvím v paritním systému svobodných demokratických států přiznávaná, která byla bez takového označení církvím přiznávaná již zákonem č. 308/1991 Sb. Autor cituje námitku proti použití výrazu „zvláštní práva“, kterou autor těchto řádků při projednávání návrhu zákona v komisi ministerstva kultury, kde působil jako zástupce vysokých škol, vznesl. Nelze však pominout úskalí, která se při tak velké liberalizaci přístupu náboženských subjektů k registraci církví a náboženských společností, jaká byla učiněna od roku 2002, mohou vyskytnout.

Autor monografie se vypořádal se svým velice širokým a obsáhlým tématem výborně. Jeho akribie i skvělá znalost pramenů práva týkajících se celého popisovaného právního oboru a značného množství české i zahraniční literatury je evidentní. Navazuje na větší počet autorů, zabývajících se českým konfesním právem, jejichž díla porovnává, a způsobem vyrovnaným z nich cituje. Poznámkový aparát obsahující 518 odkazů je úctyhodný.

Není divu, že předmětná monografie výborně obstála jako habilitační práce při obhajobě konané dne 3. 12. 2010 na Právnické fakultě Trnavské univerzity v Trnavě a že docentura kolegy S. Příbyla byla vědeckou radou potvrzena již 12. 12. 2010. Přejeme do další činnosti doc. S. Příbyla při výuce a bádání v oborech konfesního i církevního práva na Teologické fakultě Jihočeské univerzity v Českých Budějovicích i na dalších pracovištích hodně sil a úspěchů.

Jiří Rajmund Tretera

Jakub Kříž: Zákon o církvích a náboženských společnostech. Komentář

C. H. Beck, Praha 2011, 384 s., ISBN 978-80-7400-362-2

Snad symbolických dvacet let po politických změnách roku 1989 vychází v České republice poprvé komentář zákona upravujícího individuální práva věřících a právní postavení církví a náboženských společností. Komentovaný zákon č. 3/2002 Sb. ze dne 27. listopadu 2001 o svobodě náboženského vyznání a postavení církví a náboženských společností a o změně některých zákonů (zákon o církvích a náboženských společnostech) je v současné době základním pramenem konfesního práva v České republice. Jeho bezprostředním předchůdcem byl zákon č. 308/1991 Sb., o svobodě náboženské víry a postavení církví a náboženských společností, platný v novelizovaném znění dosud ve Slovenské republice. Sám český zákon č. 3/2002 Sb. se ovšem nevyhnul novelizacím, takže je v současnosti platný „ve znění nálezu Ústavního soudu ČR vyhlášeného pod č. 4/2003 Sb., zákona č. 562/2004 Sb. a zákona č. 495/2005 Sb.“.

V jiných oborech platného práva než v právu konfesním jsme po roce 1989 svědky právní kontinuity, projevující se mj. také tím, že komentáře renomovaných autorů k jednotlivým významným zákoníkům a zákonům vycházely zcela samozřejmě i v dobách předlistopadového režimu. Jinak tomu bylo ovšem s úpravou právního postavení církevních subjektů. Stalinské období totality však s sebou přineslo přerýv veškeré právní úpravy vztahu státu a církví. Zákon č. 218/1949 Sb., o hospodářském zabezpečení církví a náboženských společností státem, proklamoval ve svém § 14 obecnou derogacní klauzulí naprostý rozchod s dosavadní konfesněprávní normativou a jednostranně vnutil církvím a náboženským společnostem postavení subjektů zcela závislých na zvůli státních orgánů. Obor konfesního práva se přičil koncepci „socialistického“ práva, sám předmět jeho úpravy, totiž církve a náboženské společnosti, byly v organismu totalitního státu cizorodým prvkem. Obor konfesního nebo obecněji církevního práva se na právnických fakultách vyučoval a také komentáře právní úpravy vztahu církví a státu, jež by napomáhaly právní

praxi v této oblasti, nebylo možno vydávat a ani by to nemělo valného smyslu. Jak by asi komentátor mohl objasňovat například právní kritéria udělování nebo odnímání státního souhlasu k výkonu duchovenské činnosti, když právě § 2 a § 7 zákona č. 218/149 Sb., jimiž byl institut státního souhlasu zakotven, byly formulovány úmyslně tak, aby byl ponechán maximální prostor administrativní svévůli, hojně praktikované po celých čtyřicet let existence totalitního režimu.

Publikace komentáře k církevnímu zákonu od Mgr. Jakuba Kříže má proto přelomový význam. Autor totiž nemohl navázat na jakoukoli dosavadní tradiční praxi komentování právních předpisů o církvích a náboženských společnostech. Tím, že prakticky vyloučeným oborem bylo v době totalitního režimu také církevní právo, tedy vlastní vnitrocírkevní předpisy samotných církví a náboženských společností (zejména kanonické právo katolické církve), bylo také zapotřebí, aby se práce na komentáři ujal autor, který je zběhlý i v této normativě a také v religionistických i teologických otázkách. To se v komentáři projevuje velice zřetelně, například v pasáži, vycházející ze znalosti tzv. letničního hnutí, jakož i interrituální úpravy v katolickém kanonickém právu: „(...) v řadě případů je možné změnit členství v církvi a náb. spol., aniž by došlo ke změně náboženské víry; typickým příkladem může být přestup z jedné křesťanské církve evangelikálního typu do jiné, anebo přestup z Církve římskokatolické do Církve řeckokatolické.“ (s. 11) Tvořivě rozvíjí autor také analogii způsobu náboženské praxe v novém náboženském hnutí s tradičním církevním sdružováním: „Komunity, řády a podobná sdružení se ovšem vyskytují i v celé řadě jiných církví a náb. spol. (...) Společný život některých členů se praktikuje i v některých náboženských společnostech nekřesťanského typu. Příkladem může být Mezinárodní společnost pro vědomí Krišny, Hnutí Hare Krišna.“ (s. 29) Výkon práva mlčenlivosti v podobě zpovědního tajemství je přiblížen historickými příklady jeho porušování ze strany státní moci: „Absolutní neporušitelnost zpovědního tajemství dokládají v katolické tradici i osoby mučedníků, kteří raději zvolili smrt, než aby vyrazili obsah zpovědi; patří mezi ně i čeští světci sv. Jan Nepomucký a sv. Jan Sarkandr.“ (s. 135)

Zákonodárce však na rozdíl od autora komentáře takové porozumění pro specifika některých církví a jejich sebereflexe neměl. Například vnitřní strukturu církví pro své potřeby pojímá především pyramidálně: centrální církevní orgány jsou nadřizeny jednotlivým náboženským obcím, a proto jsou za jejich činnost také odpovědné. Tím ovšem nevychází vstříc například tzv. kongregacionalistickému

pojetí církevních struktur: „Tato zákonná koncepce nevyhovuje vnitřnímu pojetí některých protestantských církví (např. Bratrská jednota baptistů, Církev bratrská), které jako primární entitu vnímají své sbory. Naopak registrovaná církev a náb. spol. je v jejich teologickém pojetí odvozeným subjektem – jakousi zastřešující organizací.“ (s. 298); „Zákon tak současně zcela opomíjí vnitřní hierarchické vztahy mezi církevními subjekty a vytváří přímou vazbu mezi každou jednotlivou evidovanou právnickou osobou a registrovanou církví a náb. společností jako celkem.“ (s. 297)

Jak již bylo zmíněno, autor nemůže navazovat na předchozí komentáře konfesněprávní úpravy, protože je jeho dílo v našich podmínkách první svého druhu. Může však navázat na vědu znovuoobnoveného oboru konfesního práva, která doznala za posledních dvacet let poměrně dynamického vývoje, jenž zacelil předcházející čtyřicetiletou mezeru. Cituje jak osvědčené autory, profesory Ignáce Antonína Hrdinu a Jiřího Rajmunda Treteru (jemuž knihu připisuje jako poctu k životnímu jubileu), tak ovšem i mladou generaci konfesionalistů, zastoupenou jmény Petr Jäger, Kamila Bubelová, Lucia Madleňáková a Václav Valeš.

Kromě doktríny čerpá autor komentáře velmi bohatě z judikatury. Tak především Evropský soud pro lidská práva je zastoupen v komentáři úctyhodným počtem čtyřiceti pěti rozsudků či rozhodnutí, obdobně judikatura Ústavního soudu ČR je v komentáři zastoupena neméně než třiceti devíti položkami. Zdaleka nejdůležitějším rozhodnutím našeho ústavního soudu v matérii církví a náboženských společností je nálezný sp. zn. Pl. ÚS 6/02, publikovaný pod č. 4/2003 Sb. Důvody, proč byla některá ustanovení církevního zákona tímto nálezem zrušena, jsou v komentáři bohatě dokumentována citacemi právních úvah, jež ústavní soud k takovému zásahu do zákona vedly. K novele zákona publikované pod č. 495/2005 Sb., jež měla tento nálezný zohlednit a především nově upravit problematiku právnických osob zakládávaných církvemi a náboženskými společnostmi, se komentátor staví kriticky, i když znění novely respektuje: „I přes osobní autorovo přesvědčení o nevhodnosti pojmu evidovaná právnická osoba se jej komentář drží jako pojmu legálního, byť s jistými výjimkami zejména v případech, kdy se popisuje starší právní úprava.“ (s. 217)

Komentátorova vědecká akribie na mnoha místech poukazuje na velmi povážlivé nedostatky zákona. Často odhaluje nulovou normativní hodnotu některých ustanovení: „Ať již touto kreativní úpravou zákonodárce sledoval cokoliv, normativní význam nemá žádný.“ (s. 10); „Normativní přínos komentovaného ustanovení není velký.“ (s. 54) Komentátor často konstatuje také nedbalost zákonodárce po

legislativně-technické stránce: „Legislativní zkratka ‚návrh na registraci‘ zaváděná tímto ustanovením je příkladem nepovedené práce zákonodárce.“ (s. 199); „Ve větné konstrukci komentovaného ustanovení dochází k několika vyšinitím z větné vazby, což značně znemožňuje jeho porozumění. Spolu se zjevně nelogickým kumulativním spojením většiny podmínek tak nekvalitní práce zákonodárce značně ztěžuje možnost toto ustanovení v praxi aplikovat.“ (s. 77); „Demonstrativní výčet aktuálního textu však působí spíše matoucí dojem, neboť ani nevystihuje podstatu církvi a náb. spol., ani neposkytuje výčet jejich specifických oprávnění.“ (s. 87); „Podmínka podle komentovaného ustanovení je natolik obecná a neurčitá, že vyvstávají pochybnosti o možnostech jejího aplikování.“ (s. 270) Také některé terminologické volby nepovažuje komentátor za příliš šťastné. Zákonodárce například vytvořil „(...) jednotný souhrnný pojem ‚církve a náboženská společnost‘. Protože se z hlediska obratnosti jazykového vyjadřování nejedná o příliš šťastnou volbu, používá právní praxe i teorie nadále označení církve a náboženská společnost jako dvou alternativních pojmů se shodným obsahem. V praxi také často dochází k používání pojmu církve jako zástupnému za celý legální pojem církve a náb. spol. Naopak úřednickou zkratku CNS ani pokusy o jiné jednoslovné označení (např. slovem denominace) praxe nepřijala.“ (s. 42–43)

Je ovšem pravda, že komentovaný církevní zákon není sám o sobě příčinou nevyhovující právní úpravy konfesněprávní matérie. Problém představuje především financování církvi a náboženských společností, prováděné stále ještě podle zákona č. 218/1949 Sb., na nějž církevní zákon v systému tzv. zvláštních práv odkazuje: „Jedním z důsledků nedostatečnosti současné právní úpravy je trvalý nárůst duchovních placených podle zákona č. 218/1949 Sb. v průběhu posledních dvaceti let. Zatímco prvotní nárůst v první polovině devadesátých let lze přičíst ukončení perzekuční politiky státu, růst počtu duchovních zejména po roce 2000 lze přičíst na vrub systému financování jejich platů.“ (s. 117); „Ostatně i samotná právní konstrukce poskytování osobních požitků duchovních je značně pochybná. (...) Církve a náb. spol. jsou tak pouze v pozici prostředníka, který nadto nemusí být vždy schopen plnit řádně své závazky.“ (s. 117)

Komentátor jako bývalý úředník odboru církvi při ministerstvu kultury ČR je navíc vynikajícím znalcem administrativní praxe ministerstva. Vůči dřívější praxi rozhodování ministerstva mívá určité výhrady: „V důsledku stále trvajících odporu Ministerstva kultury k zápisu evidovaných právnických osob s předmětem

činnosti poskytování vzdělávání nebo školských služeb podle školského zákona byly církve a náb. spol. nuceny hledat jiné právní formy pro své církevní školy.“ (s. 133); „S ohledem na to, že po určitou dobu zastávalo Ministerstvo kultury právní názor, že církevní subjekty neevidované v Rejstříku evidovaných právnických osob právně neexistují, bylo v případě těchto tzv. historických právnických osob Církve římskokatolické rozhodnuto o jejich sloučení s jinými osobami (nejčastěji farnostmi) v rejstříku evidovanými.“ (s. 320) Jindy jsou to nedostatky zákona, které snižují kvalitu administrativní praxe: „Sama konstrukce, kdy zákon omezuje okruh osob, jež mohou být členy statutárního orgánu prostřednictvím definice osobních údajů, jež jsou předmětem zápisu do rejstříku, je značně pochybná. Tato praxe Ministerstva kultury se nikdy nestala předmětem soudního přezkumu.“ (s. 171); „Má-li však správní orgán posuzovat úplnost výroční zprávy, musí mít k dispozici dostatečně určitá kritéria, tedy zákonem stanovené náležitosti výroční zprávy. Vzhledem k jejich absenci se otázka posuzování splnění podmínky zveřejňování výroční zprávy redukuje na zjišťování, zda daná církev a náb. spol. ve zkoumaném období zveřejňovala nějaký dokument, jehož obsah odpovídá obecným představám o výroční zprávě, bez ohledu na to, zda je jako ‚výroční zpráva‘ výslovně označen.“ (s. 181) Jindy podává komentátor nehodnotící přiblížení administrativní praxe: „Oznámení podává církve a náb. spol. nebo svazu církví a náb. spol. prostřednictvím svého statutárního orgánu. Aplikační práce Ministerstva kultury za něj považuje ‚starý‘ statutární orgán, který je doposud zapsaný v příslušném rejstříku.“ (s. 211); „Ministerstvo v praxi postupuje tak, že změny údajů zapisuje do rejstříku bez návrhu, třebaže mu k tomu chybí výslovné zákonné zmocnění.“ (s. 259)

Komentář je závěrem obohacen pěti přílohami, totiž přehledem již registrovaných církví a náboženských společností, dále přehledy vnitřních předpisů církví a náboženských společností, jejich statutárních orgánů, typů jejich právnických osob a konečně přehledem označení jejich duchovních. Lze konstatovat, že zatím nebylo vydáno podrobnější dílo o české konfesněprávní úpravě, než právě komentář z pera Mgr. Jakuba Kříže. Vysoká právní erudice a kvalita analytických rozborů jednotlivých ustanovení zákona, odhalování jeho slabých stránek i přiblížení administrativní praxe – to vše předurčuje komentář k nepřehlédnutelnému zdroji, z něhož bude nadále čerpat každý, kdo bude chtít uchopit nejen samotný zákon o církvích, ale též konfesní právo jako vědecký obor i jako odvětví platného práva.

Dnes Vám představujeme

*Presented to You Today
Heute stellen wir Ihnen vor
Oggi vi presentiamo*

Polskie Towarzystwo Prawa Wyznaniowego (Polská společnost pro konfesní právo)

Polská společnost pro konfesní právo (PTPW) vyvíjí svou činnost poměrně krátce. Zakladatelská schůze společnosti se uskutečnila v červnu 2008 v Lublinu, v srpnu 2008 byla společnost zapsána do Celostátního soudního rejstříku a v květnu 2009 se v Kamieniu Śląskim sešlo první valné shromáždění PTPW. Společnost sídlí v Lublinu, funkci předsedy vykonává od založení společnosti Tadeusz J. Zieliński, profesor na Křesťanské teologické akademii ve Varšavě.

PTPW se profiluje jako společnost přísně vědeckého charakteru, která si klade za cíl integrovat specialisty z oblasti konfesního práva, vytvářet prostředí pro vznik a koordinaci společných badatelských projektů a odbornou diskusi, organizovat konference a vydávat publikace. Podmínkou řádného členství je publikační činnost v oblasti konfesního práva a dosažení alespoň doktorské vědecké hodnosti. Kromě řádných členů znají stanovy PTPW též členy mimořádné, podporující a čestné. Členy mohou být i cizinci. V květnu 2010 společnost evidovala 59 řádných členů.

Roku 2009 byly zahájeny badatelské práce ve 12 tématických okruzích (např. „Konfesněprávní problémy v judikatuře soudů a Ústavního tribunálu v Polsku od roku 1989“, „Věda konfesního práva v zemích sytému ‚common law‘“, „Poskytování turistických služeb církvemi a náboženskými společnostmi“). Zároveň se společnost podílela na organizaci odborných konferencí.

PTPW vydává ročenku pod názvem „Przeгляд Prawa Wyznaniowego“ („Přehled konfesního práva“). Rozsah ročenky činí téměř 400 stran; má stále rubriky: články, zákonodárství, judikatura, recenze, zprávy, kronika PTPW a bibliografie. Dosud vyšly dva svazky.

Internetové stránky Polské společnosti pro konfesní právo se nacházejí na adrese www.ptpw.pl.

Daniel Spratek

Ze Společnosti pro církevní právo

*Aus der Gesellschaft für Kirchenrecht
Dalla Società per il diritto delle Chiese*

Nové vedení brněnské skupiny Společnosti pro církevní právo jmenováno

18. září 2010 pracovní výbor SPCP přijal resignaci dosavadního předsedy místní skupiny SCPC v Brně JUDr. Michala Lampartera, Ph.D., a poděkoval mu dopisem z téhož dne za jeho dlouhodobou práci ve vedení brněnské skupiny od jejího ustavení dne 20. září 1995 až dosud, zejména za všechna setkání a konference, které zorganizoval.

K témuž dni byla podle ustanovení Stanov SPCP předsedkyní místní skupiny v Brně jmenována JUDr. Kateřina Šimáčková, Ph.D., a místopředsedou místní skupiny v Brně byl jmenován Mgr. Petr Jäger.

20. výročí zahájení výuky církevního práva na Právnické fakultě Univerzity Karlovy

Dne 7. října 2010 tomu bylo dvacet let, co se uskutečnila v posluchárně č. 300 (tzv. amfiteátr) naší právnické fakulty první přednáška předmětu církevní právo, obnoveného po čtyřiceti letech násilného přerušení.

Přednášejícím byl tehdy s účinností od 15. září 1990 jmenován JUDr. Jiří Rajmund Tretera, který od té doby přednáší církevní právo až dosud. V roce 1993 se pro obor církevního práva habilitoval a roku 2006 se stal profesorem právních dějin. Od konce devadesátých let přednáší pět oborů v oblasti církevního práva a konfesního práva.

Významné výročí jsme spolu s členy Společnosti pro církevní právo připomněli v rámci 62. diskusního večera pořádaného její pražskou skupinou na Právnické fakultě UK dne 29. listopadu 2010.

Při té příležitosti vystoupil místopředseda Společnosti JUDr. Záboj Horák, Ph.D., poděkoval profesoru Treterovi za všechny jeho žáky, a předal mu jménem Společnosti pro církevní právo stříbrnou medaili a vzpomínkový diplom.

62. večer v cyklu působení práva v církvi a společnosti

V pondělí 29. listopadu 2010 v 17.00 hod. proběhl za široké účasti veřejnosti v posluchárně č. 220 Právnické fakulty UK v Praze. Na téma *Nezpůsobilost pro uzavření manželství z psychických příčin a její aplikace v kanonickém soudním řízení* hovořil soudce Metropolitního církevního soudu v Praze ICLic. Vojtěch Kunčar. Následovala bohatá diskuse.

Gratulujeme členům Společnosti pro církevní právo

JUDr. Stanislav Příbyl, Ph.D., ICD, se 3. 12. 2010 úspěšně habilitoval na Právnické fakultě Trnavské univerzity v Trnavě na základě své habilitační práce *Tschechisches Staatskirchenrecht nach 1989*, vydané roku 2010 v nakladatelství L. Marek v Brně. Došla nám zpráva, že vědecká rada uvedené fakulty udělení titulu docenta schválila.

V loňském roce vyšlo první české komplexní zpracování konkordátního práva. Autorem je doc. dr. Damián Němec a kniha *Konkordátní smlouvy Svatého stolce a postkomunistickými zeměmi (1990–2008)*. Knihu vydal Ústav pre vzťahy štátu a cirkvi v Bratislavě.

Dále s radostí oznamujeme, že vyšla publikace Mgr. Jakuba Kříže *Zákon o církvích a náboženských společnostech. Komentář*. Slavnostní prezentace této nové publikace proběhla 21. prosince 2010 v sídle vysoké školy CEVRO Institut, Jungmannova 17, Praha 1. V průběhu prezentace mj. vystoupili prof. JUDr. Helena Válková za nakladatele C.H.Beck, Mons. Václav Malý v zastoupení pražského arcibiskupa Mons. Dominika Duky, Mgr. Joel Ruml, synodní senior Českobratrské církve evangelické, a JUDr. Tomáš Kraus, tajemník Federace židovských obcí v ČR. Dále vystoupili prof. JUDr. Jiří Rajmund Tretera a prof. JUDr. Antonín Ignác Hrdina, DrSc., ICD, a prof. JUDr. Dušan Hendrych, CSc. Prezentaci moderoval JUDr. PhDr. Petr Kolář, Ph.D.

Úmrtí

S lítostí oznamujeme, že dne 7. ledna 2011 zesnul dlouholetý člen a spolupracovník naší Společnosti R. D. doc. PhDr. Ing. Miloš Raban, Th.D., ředitel Mezinárodního centra duchovní obnovy v Hejnicích, sekretář sněmu katolické církve v českých zemích, docent Vysoké školy technické v Liberci.

S lítostí oznamujeme, že dne 17. ledna 2011 zesnula paní Ing. Jana Mindlová, CSc., spoluzakladatelka Společnosti pro církevní právo, první redaktorka Revue církevního práva, po řadu let zástupkyně předsedy, v současné době členka pracovního výboru. Vzpomínáme na její účinnou pomoc a moudré rady po celou dobu naší činnosti. Neutuchající byla její aktivita věnovaná Nadaci Dobré dílo sester sv. Karla Boromejského a České křesťanské akademii.

Se zesnulou jsme se za naši Společnost rozloučili v úterý dne 25. ledna 2011 večer zádušní mší svatou v kostele sv. Anežky České v Praze – Spořilově. Hlavním celebrantem byl doc. Stanislav Příbyl, vzpomínku na zesnulou pronesl prof. Jiří Rajmund Tretera, OP.

Requiescant in pace!

red

From the Church Law Society

New Leadership of the Brno Chapter of the Church Law Society Appointed

On 18 September 2010 the working committee of the Church Law Society accepted the resignation of JUDr. Michal Lamparter, Ph.D., the chairman of the Brno chapter of the Church Law Society. The committee thanked Dr. Lamparter for his work in the leadership of the Brno chapter since its establishment on 20 September 1995, and especially for his involvement in the meetings and conferences that he organized.

On the same day the committee appointed JUDr. Kateřina Šimáčková, Ph.D., chairman of the Brno chapter, and Mgr. Petr Jäger, vice-chairman of the chapter.

The 20th Anniversary of the Reintroduction of Church Law Courses at the Law School of Charles University

7 October 2010 marked the 20th anniversary of the first lecture on church law at the Law School of Charles University after the 40-year period of forcible interruption by the communist regime.

JUDr. Jiří Rajmund Tretera was appointed on 15 September 1990 to teach church law and has been teaching church law at the School ever since. He was appointed associate professor in 1993 and in 2006 became full professor of legal history. Since the 1990s he has taught five courses in the areas of church law and state law on churches and religious societies.

The Church Law Society celebrated its 20th anniversary during the 62nd discussion evening organized by the Prague chapter at the Law School of Charles University on 29 November 2010. During the evening JUDr. Zábaj Horák, Ph.D., the vice-chairman of the Society, thanked Professor Tretera on behalf of his students, and on behalf of the Society presented him with a silver medal and commemorative certificate.

The 62nd Lecture of the Lecture Series

The Effects of Law on Society and the Church

The 62nd Lecture of the Lecture Series *The Effects of Law on Society and the Church* took place in room 220 of the Law School of Charles University in Prague on 29 November 2010 at 5 pm. ICLic. Vojtěch Kunčar, a judge of the Metropolitan Church Court in Prague, discussed *Mental Immaturity as a Ground for Incapacity to Enter into Marriage and Its Application in Canon Court Proceedings*; a lively discussion followed his presentation.

Congratulations to the Members of the Church Law Society

JUDr. Stanislav Příbyl, Ph.D., ICD, was appointed an associate professor at the Law School of Trnava University in Trnava, Slovakia, following his successful defense of his work *Tschechisches Staatskirchenrecht nach 1989 (Czech Law on Churches after 1989)*, which was published by L. Marek Publishing House in Brno in 2010.

In 2010 the first complete Czech edition of the law of concordats was published; it was authored by doc. dr. Damián Němec and is entitled *Holy See Concordats with Postcommunist Countries (1990–2008)*. The book was published by the Institute for State-Church Relationships in Bratislava.

Commentary on the Law on Churches and Religious Societies by Mgr. Jakub Kříž was published in 2010. A presentation of the book took place at the CEVRO Institute at Jungmann Street 17 in Prague 1 on 21 December 2010. Among the speakers were Professor JUDr. Helena Válková, on behalf of C.H. Beck Publishing House; Mons. Václav Malý, on behalf of Prague Archbishop Mons. Dominik Duka; Mgr. Joel Ruml, Synodal Senior of the Evangelical Church of Czech Brethren; JUDr. Tomáš Kraus, secretary of the Federation of Jewish Communities in the Czech Republic; Professor JUDr. Jiří Rajmund Tretera; Professor JUDr. Antonín Ignác Hrdina, DrSc., ICD; and Professor JUDr. Dušan Hendrych, CSc. The presentation was moderated by JUDr. PhDr. Petr Kolář, Ph.D.

Obituaries

It is with a great sorrow that we announce that R. D. doc. PhDr. Ing. Miloš Raban, Th.D., a director of the International Center for Spiritual Rehabilitation at Hejnice, a secretary of the Assembly of the Czech Catholic Church, a senior lecturer of the Technical University at Liberec, and a member of our Society, died on 7 January 2011.

It is with a great sorrow that we announce that Ing. Jana Mindlová, CSc., a founder member of our Society, first editor of the Church Law Review, a long-time deputy of a chairman, and in contemporary a member of the executive board, died on 17 January 2011. We remember her effective help and advices during all the time of our Society. She helped persistently for the foundation “Good Work of the Sisters of Charity of St. Charles Borromeus” and the Czech Christian Academy.

Requiescant in pace!

Krátké zprávy

Kurze Nachrichten *Le notizie corte*

Omnium in mentem – účinnost

Jak jsme podrobněji informovali již v Bulletinu Společnosti pro církevní právo z ledna 2010, dne 15. 12. 2009 byl prezentován text motu proprio Benedikta XVI. *Omnium in mentem* z 26. 10. 2009, kterým se ve dvou oblastech mění některá ustanovení Kodexu kanonického práva. V době naší informace nebylo známo datum promulgate, tedy ani datum účinnosti. Přislíbili jsme podat informaci, jakmile nám budou tato data známa.

Uvedené motu proprio bylo promulgováno publikací v AAS dne 8. 1. 2010. Zákony v něm obsažené vstoupily v účinnost po uplynutí tří měsíců od své promulgate, tedy dne 9. 4. 2010.

Pro oblast manželského práva je důležité, že od 9. 4. 2010 katolík, který formálním úkonem odejde („odpadne“) z katolické církve, je vázán povinností kanonické formy k uzavření manželství. Pro manželství uzavřená mezi dny 27. 11. 1983 a 8. 4. 2010 včetně platí předchozí úprava.

Pokud jde o podrobnosti, odkazujeme na přehled „Změněné kánony kodexů kanonického práva“, publikované péčí doc. dr. Damiána Němce OP z Palackého univerzity v Olomouci, v rubrice Dokumenty tohoto čísla Revue církevního práva.

Tribunál římskokatolické arcidiecéze pražské pro přípravu petrína ustaven

Podle zprávy uveřejněné v Aktech pražského arcibiskupství (ACAP) č. 10/2010 ustanovil pražský arcibiskup Mons. Dominik Duka dekretem z 15. 9. 2010 na dobu tří let tribunál pro vyšetření žádostí o papežskou dispenz ke zrušení manželského svazku ve prospěch víry v případech spadajících do římskokatolické arcidiecéze pražské.

European Consortium for Church and State Research, Trier 2010

Ve dnech 11. 11. – 14. 11. 2010 v Trevíru (Německo) zasedal XXII. výroční kongres, tentokrát zasvěcený tématu *Náboženství ve veřejném vzdělávání*. Kongresu se zúčastnilo 35 zástupců z 23 zemí Evropské unie.

Zpravodaj z každé země EU měl za úkol dodat několik měsíců před zahájením kongresu odpovědi za svou zemi. Za Českou republiku zaslali společný referát a v diskusi vystoupili Prof. Jiří Rajmund Tretera a JUDr. Záboj Horák.

Jednání otevřel ve čtvrtek 11. 11. 2010 hlavní hostitel prof. Gerhard Robbers z trevírské univerzity, hlavní projev pronesl prezident konsorcia prof. Norman Doe, ředitel ústavu Centre for Law and Religion na právnické fakultě univerzity v Cardiffu.

V pátek 12. 11. 2010 a v sobotu 13. 11. 2010 se uskutečnila tři diskusní zasedání.

První, na téma *General Aspects of Religion and Education in the secular State*, uvedl souhrnným referátem prof. José de Sousa e Brito z Lisabonu, diskusi řídil prof. Balázs Schanda z Budapešti.

Druhé, na téma *Opting out in Religion and Education*, souhrnným referátem uvedl prof. Norman Doe z Cardiffu, diskusi řídil prof. Marco Ventura ze Sieny.

Třetí, na téma *Religious Dress and Symbols*, souhrnným referátem uvedl Dr. David McClean ze Sheffieldu, diskusi řídila Prof. Lisbet Christoffersen z Kodaně.

Na závěr se konala valná hromada konsorcia, na níž byl prezidentem pro následující roční období zvolen prof. Matti Kotiranta z University of Eastern Finland. Příští kongres je svolán od 29. září 2011 do Oxfordu, další bude následovat v roce 2012 v Kodani, a od 14. 11. 2013 v Innsbrucku. Jednalo se též o publikacích všech příspěvků.

red

Brief News

Omnium in mentem Enters into Effect

As reported in the Bulletin of the Church Law Society in January 2010, the motu proprio *Omnium in mentem* by Benedict XVI dated 26 October 2009 was presented on 15 December 2009. The motu proprio amends the Code of Canon Law in two respects. At the time the Bulletin was published there was no information available about the date of promulgation or the effective date; we promised to report more details as soon as they became available.

The motu proprio was promulgated by publication in the AAS on 8 January 2010 and the amendments that it introduced became effective three months after publication – on 9 April 2010.

In the area of family law the motu proprio means that as of 9 April 2010 a Catholic who by formal act leaves the Catholic Church will continue to have an obligation to marry in the canon form. The prior law continues to apply to marriages celebrated between 27 November 1983 and 8 April 2010.

Details of the amendment may be found in the overview *Amended Canons of the Code of Canon Law* prepared by Docent dr. Damián Němec, OP, of Palacký University in Olomouc, which can be found in the Documents in this issue of the Church Law Review.

The Tribunal of the Roman Catholic Archdiocese in Prague for Preparations of the Petrinum is Established

According to a report published in Acts of the Prague Archdiocese No. 10/2010, Prague Archbishop Mons. Dominik Duka issued a Decree on 15 September 2010 in which he appointed for a three-year term a tribunal to investigate requests for Papal dispensation to annul marriages in favor of the faith in cases where the Prague Roman Catholic Archdiocese has jurisdiction.

European Consortium for Church and State Research, Trier 2010

The XXII annual congress took place on 11–14 November 2010 in Trier, Germany; the topic was *Religion in Public Education*. The congress was attended by 35 representatives from 23 European Union countries.

A reporter from each country submitted a country report several months before the congress took place; Professor Jiří Rajmund Tretera and JUDr. Zábaj Horák submitted the report and contributed to the discussion for the Czech Republic.

The congress was opened by the host, Professor Gerhard Robbers of the University of Trier; the keynote speech was presented by Professor Norman Doe, President of the Consortium and Director of the Centre for Law and Religion at the Law School of the University of Cardiff.

Three discussion sessions took place on Friday, 12 November 2010, and Saturday, 13 November 2010. The first session, entitled *General Aspects of Religion and Education in the Secular State*, was introduced by Professor José de Sousa e Brito from Lisbon; Professor Balázs Schanda from Budapest led the discussion. The second session, entitled *Opting Out in Religion and Education*, was introduced by Professor Norman Doe from Cardiff; Professor Marco Ventura from Sienna led the discussion. The third session, *Religious Dress and Symbols*, was introduced by Dr. David McClean from Sheffield; Professor Lisbet Christoffersen from Copenhagen led the discussion.

The general assembly elected Professor Matti Kotiranta of the University of Eastern Finland as president of the Consortium for the upcoming year. The next congress will take place in Oxford on 29 September 2011; in 2012 the congress will be in Copenhagen, and in November 2014 in Innsbruck. Publication of all country reports and other contributions was discussed.

INTERNETOVÁ STRÁNKA SPOLEČNOSTI PRO CÍRKEVNÍ PRÁVO

na adrese

<http://spcp.prf.cuni.cz>

obsahuje ve svých rubrikách mimo jiné:

1. Právní předpisy ČR z oblasti konfesního práva od roku 1855 do současnosti, judikaturu českých a československých soudů v této oblasti i Evropského soudu pro lidská práva týkající se náboženské oblasti.
2. Dokumenty z oblasti konfesního i církevního práva.
3. Seznam české i zahraniční literatury v oblasti církevního a konfesního práva.
4. Informace o Společnosti pro církevní právo (kontakt, složení orgánů, Stanovy společnosti).
5. Informace o akcích a přednáškách organizovaných Společností pro církevní právo.
6. Odkazy na internetové stránky vysokých škol, vědeckých institucí, knihoven a státních úřadů, které se problematikou církevního a konfesního práva zabývají.

*Stránka je průběžně doplňována a aktualizována.
Obsahuje české a anglické znění.*

Naše akvizice

Our Acquisitions – Unsere Akquisitionen – Le nostre acquisizioni

BER, Viktor, *Vyprávění a právo v knize Exodus*, Mlýn, Jihlava, 2009, 210 s., ISBN 978-80-86498-35-5.

CIGÁNEK, Radim, *Politický zápas o jednotnou státní školu 1945 – 1949*, Univerzita Karlova v Praze, Karolinum, Praha 2009, 208 s., ISBN 978-80-246-1611-7.

FUREK, Adam, ROTHANZL, Lukáš, *Zákon o svobodném přístupu k informacím (komentář)*, Linde, Praha, 2010, 671 s., ISBN 978-80-7201-788-1.

HOURANI Albert, *Dějiny arabského světa od 7. století po současnost*, nakladatelství Lidové noviny, Praha, 2010, 566 s., ISBN 978-80-7422-059-3.

KRUKOWSKI, Józef, *Zagadnienia międzywyznaniowe w realizacji misji uświęcającej kościoła*, Towarzystwo Naukowe Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego, Lublin, 2010, 218 s., ISBN 978-83-7306-469-0.

KŘÍŽ, Jakub, *Zákon o církvích a náboženských společnostech (komentář)*, C. H. Beck, Praha, 2011, 366 s., ISBN 978-80-7400-362-2.

KUKLÍK, Jan, NĚMEČEK Jan, *Osvobozené Československo očima britské diplomacie (Zprávy britské ambasády z Prahy v roce 1945)*. Univerzita Karlova v Praze, Karolinum, Praha, 2010, 550 s., ISBN 978-80-246-1849-4.

MACH, Peter, PEKARIK, Matej (ed.), *Súdné reči a veľké súdne procesy podľa justiniánských Digest a iných prameňov rímskeho práva*, Sborník, Právnická fakulta Trnavskej univerzity v Trnave, Trnava, 2010, 136 s., ISBN 978-80-8082-334-4.

MAČALA, Pavol, MAREK, Pavel, HANUŠ, Jiří (eds.), *Církev 19. a 20. století ve slovenské a české historiografii*, Centrum pro studium demokracie a kultury, Brno, 2010, 647 s., ISBN 978-80-7325-218-2.

MALÝ, Karel, SOUKUP, Ladislav, *Československé právo a právní věda v meziválečném období (1918–1938) a jejich místo ve střední Evropě*. Svazek druhý. Univerzita Karlova v Praze, Karolinum, Praha 2010, 594 s., ISBN 978-80-246-1718-3.

PETRÁŠ, René, (ed.), *Aktuální problémy právního postavení menšin v České republice*, Sborník, Úřad vlády České republiky, Praha, 2010, 121 s., ISBN 978-80-7440-036-0.

PLACHÝ, Jiří, *Filozofové v battledressech*. Univerzita Karlova, Filozofická fakulta, Praha, 2010, 129 s., ISBN 978-80-7308-322-9.

POSPÍŠIL, Leopold J., *Etnologie práva* (Teze ke studiu práva z mezikulturní perspektivy), Nakladatelství SET OUT, Praha 1997, 145 s., ISBN 80-902058-4-4.

SELTENREICH, Radim a kol., *Dějiny evropského kontinentálního práva*, Leges, Praha, 2010, 808 s., ISBN 978-80-87212-54-7.

SELTENREICH, Radim, *Kniha cest*. Koláž(e) z pěti kontinentů (inspiromat pro cestovatele – Proč raději zůstat doma). Leges, Praha 2, Praha 2010, 204 s., ISBN 978-80-87212-64-6.

Časopisy – Reviews

COMMUNIO, č. 2/2010, Mezinárodní katolická revue, pro Sdružení Communio vydává Karmelitánské nakladatelství v Kostelním Vydří, 2010, 109 s., ISSN 1211-7668.

Přirozený zákon

WEBER, Dominique, CARRAUD, Vincent, *Přirozené právo: kritická funkce*.

OLSEN, Glenn W., *Přirozený zákon: první milost*.

POSPÍŠIL, Ctirad V., *Problematika přirozeného zákona a tajemství Muže z Nazareta*.

GOLDING, Martin P., *Tomáš Akvinský a některé současné teorie přirozeného zákona*.

ŠTICA, Petr, *Přirozený zákon v sociálním učení církve*.

PŘIBYL, Stanislav, *Přirozené právo v normativu Kodexu kanonického práva*.

MACHULA, Tomáš, *Katalog definic ctnosti Alberta Velikého*.

De Processibus Matrimonialibus, Band 15/15 (2008/2009), Nakladatelství Peter Lang GmbH, Frankfurt am Main, 2011, ISSN 0948-0471.

Dialog Evropa XXI, č. 3–4, 19. roč., Revue křesťanské orientace pro vědu a kulturu, MSKA Brno, 2009, ISSN 1210-8332.

z obsahu:

SZANISZLÓ, Inocent-Mária V., *Ekonomická zodpovednosť v krízovej dobe*, KŘÍŽ, Jakub, *Jak zákonodárce (ne)vracel církevní majetek*.

Dialog Evropa XXI, č. 1–2, 20. roč., Revue křesťanské orientace pro vědu a kulturu, MSKA Brno, 2010, ISSN 1210-8332.

Essener Gespräche, č. 44, *Kirche im Wandel – Rückbau, Umbau und Neubau kirchlicher Institutionen*. Aschendorff Verlag, Münster, 2010, 233 s., ISBN 978-3-402-10562-7.

Folia Theologica, Facultas Theologica Universitatis Catholicae a Petro Pázmány, Szent István Társulat Publishing House, Volumen 20, Budapest, 2009, 302 s., ISSN 0866-238 X.

Historia et theoria iuris, č. 1/2009, Právnická fakulta Univerzity Komenského, Bratislava, 2009, 119 s., ISSN 1210-8332,

z obsahu:

VLADÁR, Vojtech, *Pseudo-apoštolské zbierky a ich vplyv na vývoj kánonického práva*.

Historia et theoria iuris, č. 2/2009, Právnická fakulta Univerzity Komenského, Bratislava, 2009, 119 s., ISSN 1210-8332.

VLADÁR, Vojtech, *Kodifikácia práva Latinskej cirkvi*.

Historia et theoria iuris, č. 3/2010, Printový časopis pro mladých vedeckých pracovníkov právnických fakúlt na Slovensku, Právnická fakulta UK, Bratislava, 2010, 143 s., ISSN 1338-0133.

HOP – Historie – Otázky – Problémy, 2/2009, Ústav českých dějin FF UK, Praha, 2009,

z obsahu:

BASTL, Ondřej, *Formování „josefínských“ kněží a otázka generálních seminářů*, NOVOTNÝ, Miroslav, *Výchova a vzdělání kněží v diecézních seminářích v Čechách ve druhé polovině 18. století a v první polovině 19. století*.

L'année Canonique, La Société Internationale de Droit Canonique et de Législations religieuses comparées, publié avec la collaboration de la Faculté de Droit Canonique de Paris, Letouzey et Ané, Paris, 2008, ISSN 0570–1953.

Tome L – 2008.

Law and Religion Studies, č. 5, *Les statuts personnels en droit comparé*, Peeters, Leuven, 2009, 336 s., ISBN 978-90-429-2087-3.

Kultura i prawo/Kultur und Recht, sborník 5. mezinárodní konference na téma *Kulturní identita Evropské unie a náboženský pluralismus*, Trier, 18.–19. 9. 2006. Towarzystwo Naukowe KUL, Lublin, 424 s., ISBN 978-83-7306-334-1.

Religion – Staat – Gesellschaft, č. 1/2007, 8. roč., *Die Zeugen Jehovas in Ostmittel-, Südost- und Südeuropa*. LIT Verlag, Berlin, 2007, 169 s. ISBN 978-3-8258-0683-5.

Revue de Droit Canonique, č. 57/2, *Mariage – Histoire*, Strasbourg, 2010, 461 s., ISSN 0556-7378.

Revue de Droit Canonique, č. 58–59, Université de Strasbourg, Strasbourg, 2011, ISSN 0556–7378.

Tomes 58–59.

Décret de Gratien, Cause 27 à 36. Le Mariage.

Roczniki Nauk Prawnych, Tom XIX/1, Towarzystwo Naukowe Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego, Lublin, 2009, ISSN 1507-7896.

Roczniki Nauk Prawnych, Tom XIX/2, Towarzystwo Naukowe Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego, Lublin, 2009, ISSN 1507-7896.

Securitas imperii, 16 (01/2010), Ústav pro studium totalitních režimů, Praha, 2010, 266 s., ISSN 1804-1612,

z obsahu:

NEDVĚDICKÝ, Kamil, *Právní pohled na III. odboj*.

Teologické texty, ročník 20, č. 4/2009, Královská kolegiální kapitula sv. Petra a Pavla na Vyšehradě, Praha, 2009, ISSN 0862-6944,

z obsahu:

HRDINA, Antonín Ignác, *Práva a povinnosti kněží po 2. vatikánském koncilu*.

REVUE CÍRKEVNÍHO PRÁVA, ročník XVII., č. 48 – 1/2011.

Recenzovaný odborný časopis.

Nositel prestižní ceny Společnosti německých, českých, slovenských a rakouských právníků Karlovarské právníké dny za nejlepší odborný právnícký časopis vydávaný v České republice za rok 2003 v soutěži českých a slovenských právníckých časopisů.

Vychází třikrát ročně.

Vydává Společnost pro církevní právo, 130 00 Praha 3, Sudoměřská 25, IČ 62934121.

E-mail SPCP@prf.cuni.cz; <http://spcp.prf.cuni.cz>.

Šéfredaktor: Prof. JUDr. Jiří Rajmund Tretera.

Redaktor: Mgr. Stanislav Pšenička.

Redakční rada: JUDr. Miloš Holub, Ph.D.

ICLic. JUDr. Záboj Horák, Ph.D., LL.M.

JUDr. Štěpán Hůlka, Ph.D., LL.M.

Doc. JUDr. Stanislav Příbyl, Ph.D., IC.D

Prof. JUDr. Valentin Urfus, CSc.

Sazba: Antonín Plicka

Administrace: Ing. Jiří Vaingát.

Distribuce: Ing. Stanislav Hruška, Jana Nosková.

Toto číslo bylo redakčně uzavřeno ke dni 31. ledna 2011.

Tiskne: JPM Tisk, Na Popelce 7, 150 00 Praha 5.

Grafická úprava obálky: † Ing. arch. Josef Hyzler

ISSN 1211-1635, reg. č. MK ČR E 7429.

© Společnost pro církevní právo, Praha 2011.